

ingediend op **1354** (2021-2022) – Nr. 1
1 juli 2022 (2021-2022)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Sofie Joosen, Chris Steenwegen en Tinne Rombouts

over het stikstofakkoord

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;

Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;

Bart Dochy, Joke Schauvliege;

Emmily Talpe, Bart Van Hulle;

Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;

Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;

Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;

Jo Brouns, Tinne Rombouts;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

Jeremie Vaneeckhout;

Maxim Veys.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Wouter Lefebvre (VITO).....	4
1.1.	Methodologie impactscore	5
1.2.	Andere aspecten	8
2.	Jos Rutten (ANB)	11
3.	Thomas Defoort (ANB)	13
4.	Toon Denys (VLM)	15
5.	Maarten Hens (Departement Omgeving)	19
II.	Bespreking.....	22
1.	Bruno Tobback	22
2.	Tinne Rombouts	22
3.	Gwendolyn Rutten	24
4.	Mieke Schauvliege	25
5.	Leo Pieters.....	26
6.	Wilfried Vandaele.....	26
7.	Bart Dochy.....	26
8.	Wouter Lefebvre	27
9.	Jos Rutten	28
10.	Jeroen Nachtergaele.....	32
11.	Thomas Defoort.....	32
12.	Toon Denys.....	33
13.	Wilfried Vandaele.....	37
14.	Mieke Schauvliege	38
15.	Leo Pieters.....	38
16.	Bruno Tobback	39
17.	Gwendolyn Rutten	39
18.	Toon Denys.....	41
19.	Wouter Lefebvre.....	41
20.	Maarten Hens	41
21.	Gwendolyn Rutten	42
22.	Tinne Rombouts	42
23.	Chris Steenwegen	43
24.	Wilfried Vandaele.....	43
25.	Leo Pieters.....	44
26.	Toon Denys.....	44
27.	Jos Rutten	44
28.	Wouter Lefebvre.....	45
29.	Maarten Hens	45
	Gebruikte afkortingen	47
	Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid hield op woensdag 18 mei een hoorzitting over de technische aspecten van het stikstofakkoord van de Vlaamse Regering met de betrokken administraties: het Departement Omgeving, het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Ook de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) nam deel aan de hoorzitting. De leden van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie waren uitgenodigd om deze hoorzitting bij te wonen.

Onderstaande sprekers waren te gast in de commissie:

- Wouter Lefebvre (onderzoeker bij VITO);
- Maarten Hens (hoofdadviseur Strategie bij het Departement Omgeving);
- Jos Rutten (adjunct-administrateur-generaal bij ANB);
- Thomas Defoort (programmameiër Natura2000 bij ANB);
- Jeroen Nachtergaele (afdelingshoofd Adviezen, Vergunningen, Erkenningen en Subsidies (AVES) bij ANB);
- Toon Denys (gedelegeerd bestuurder bij VLM).

Vooraf konden de leden van de commissie schriftelijke vragen bezorgen aan de sprekers. De lijst met deze vragen, alsook de presentaties van de sprekers zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

De voorzitter *Bart Dochy* verwelkomt de aanwezigen en geeft aan dat deze hoorzitting voortvloeit uit eerdere gedachtewisselingen omtrent het stikstofdossier: de gedachtewisseling van 9 maart met minister Hilde Crevits (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1318/1), de gedachtewisseling van 27 april met minister Crevits en minister Zuhair Demir en de gedachtewisseling van 4 mei met minister Demir.

Vooraf tijdens de tweede gedachtewisseling bleek er onduidelijkheid te bestaan over de berekening van de impactscore en de daaruit voortvloeiende lijst met rode bedrijven. Om die onduidelijkheid op te heffen, heeft de commissie om te beginnen een reeks documenten opgevraagd die momenteel ter inzage liggen bij de secretaris-generaal van het Vlaams Parlement. Daarnaast heeft de commissie vandaag de bevoegde administraties uitgenodigd om verder klaarheid te scheppen.

De sprekers zullen starten met het beantwoorden op de vragen die de parlementsleden vooraf schriftelijk hebben ingediend. De voorzitter stelt voor om eventuele vragen over individuele dossiers te bundelen op het einde van de vergadering en om dan de besloten zitting aan te vatten.

Op de technisch-juridische vraag van *Wilfried Vandaele* of een besloten zitting wel voldoende wordt afgeschermd, in het licht van het lopende openbaar onderzoek, antwoordt *de voorzitter* dat er daaromtrent een advies is van de diensten van het Vlaams Parlement. Bij een besloten zitting wordt de aanwezigheid beperkt tot de parlementsleden. Het is dan de verantwoordelijkheid van de aanwezigen om de beslotenheid niet te schenden. Daar staan sancties op.

1. Wouter Lefebvre (VITO)

Wouter Lefebvre probeert te antwoorden op een groot aantal technische vragen die ingediend werden. Zijn presentatie bestaat uit twee grote blokken. Eerst staat hij uitgebreid stil bij de methodologie van de impactscore, zodat heel duidelijk is hoe en met welke data die berekend wordt. Daarna gaat hij in op een aantal concrete vragen die technische antwoorden vergen.

1.1. Methodologie impactscore

De impactscore werd gedefinieerd als volgt: de impactscore van een project, een exploitatie, een emissiebron is de grootste waarde van de verhouding van de depositie van de bron op de KDW van de habitat binnen de SBZ-H, op voorwaarde dat die habitat in overschrijding is. Het project wordt daarbij meegerekend. Dat is de basis: er wordt binnen de SBZ-H gezocht naar de plaats waar die verhouding van de depositie van de bron op wat de natuur aankan – de KDW – het grootst is.

Voor de berekening worden twee modellen gebruikt. Enerzijds is er het IFDM-model, dat VITO gebruikt. Daarmee kunnen lokale bronnen op een hoge resolutie doorgerekend worden, inclusief bijvoorbeeld lijnbronnen, wat belangrijk is voor wegverkeer en scheepvaart. Het IFDM-model rekent tot een afstand van 20 kilometer van de bron. Daarnaast is er het VLOPS-model, gebruikt door de Vlaamse Milieumaatschappij, voor depositieberekeningen op het niveau van Vlaanderen. Daarin worden zowel de nabije als de verafgelegen internationale bronnen doorgerekend, maar op een lagere resolutie. Het VLOPS-model bezit ook een heel specifieke rekenmodule voor depositie, DEPAC genaamd.

VLOPS wordt gebruikt voor de zogenaamde achtergronddepositie. Dat is een standaard VLOPS-berekening die niet voor ieder bedrijf herhaald wordt. Immers, de bedoeling van VLOPS is net om de achtergronddepositie op die lagere resolutie te krijgen. Dat is een ruimtelijke resolutie van 1 vierkante kilometer. Daarin worden alle bronnen meegenomen, zowel alle gekende bronnen in Vlaanderen als de bronnen daarbuiten, omdat men het totaal wil krijgen. Dat totaal wordt dan gekalibreerd op de metingen van zowel de concentraties als van de natte depositie. Er gebeuren standaard ook metingen, en het model wordt vergeleken met de metingen en eventueel aangepast.

Daarnaast is er het IFDM-model, dat het depositiepatroon berekent van het specifieke bedrijf waarvan men de impactscore wil bepalen. Die resolutie is dan hoger dichtbij een bedrijf, omdat men daar meer in detail moet rekenen. Op een grote afstand zijn die verschillen kleiner; daar is de detailberekening minder belangrijk. De depositiesnelheden worden overgenomen uit VLOPS. Zoals gezegd heeft VLOPS de specifieke depositiemodule DEPAC om die goed te bepalen. Die wordt dan overgenomen. Voor bijvoorbeeld stalemissies worden er basismodelparameters aangenomen. Dat is consistent met wat er in Nederland gebeurt met AERIUS. Die standaardparameters zijn een uitreedhoogte van emissie van vijf meter hoog. Er wordt geen pluimstijging aangenomen en er is geen gebouwinvloed.

Die twee modellen, VLOPS, met een lage resolutie maar dat alle bronnen meeneemt, en IFDM, met een hoge resolutie, moeten dan worden gecombineerd in één kaart. De spreker verwijst naar slide 7 van de presentatie, waarop linksboven de VLOPS-kaart te zien is, met een ietwat lagere resolutie, van het Klein en Groot Schietveld in de provincie Antwerpen. Daar zitten dus alle bronnen in. Rechtsboven zijn de IFDM-concentraties te zien die een stuk lager zijn omdat enkel de lokale bronnen worden meegenomen maar met een veel hogere resolutie. Die twee worden dus gecombineerd tot één kaart waarin een dubbeltellingscorrectie wordt uitgevoerd. Die correctie is nodig omdat die IFDM-bron al in die VLOPS zit. Als die waarden gewoon opgeteld zouden worden, zou er een dubbeltelling zijn. Zo worden de voordelen van beide modellen gecombineerd en worden zowel alle bronnen vanuit VLOPS meegenomen als die hoge resolutie vanuit IFDM.

Wouter Lefebvre gaat vervolgens in detail in op de exacte methode voor het berekenen van de impactscore. Hij legt die uit aan de hand van een fictief bedrijf.

Op vraag van *Tinne Rombouts* zegt *de voorzitter* dat de presentatie ondertussen via mail aan de parlementsleden werd bezorgd en later op papier zal bezorgd worden.

Wouter Lefebvre geeft stap per stap uitleg over de methode van het bepalen van de impactscore voor een bedrijf. De eerste stap is een doorrekening op polygoon-niveau, met behulp van IFDM. Het groene bolletje op de slide is een fictief bedrijf dat midden in een SBZ-H ligt. De kleuren rond het bedrijf geven het IFDM-patroon weer.

Een aantal zaken vallen op. Ten eerste is niet de hele kaart gevuld. Er worden alleen plaatsen getoond waar er habitat is binnen een SBZ-H, zijnde bestaand habitat, habitat passend beheer en zoekzones. Dat zijn de gebieden waarop er moet worden getoetst. Ook is er rond het bedrijf een wit gebied waar geen deposities werden doorgerekend. De eerste 50 meter rond de bron worden immers niet doorgerekend.

Die IFDM-kaart wordt in een volgende stap gecombineerd met VLOPS om de totale depositie te bepalen. De VLOPS-kaart lage resolutie wordt gecombineerd met de IFDM-kaart hoge resolutie. Zo wordt de totale depositie duidelijk. Die kaart wordt dan vergeleken met de KDW. De KDW staat links op de slide en geeft weer wat de natuur aankan. De depositiekaart is de rechterkaart op de slide. Er wordt bepaald waar de waarden op de depositiekaart hoger zijn dan die op de KDW-kaart. Daar is het gebied in overschrijding. Alleen die gebieden worden meegeteld in de volgende stap.

Voor die gebieden in overschrijding wordt de verhouding berekend van de lokale bijdrage op de KDW. Dat wordt getoond op een volgende kaart. De grijze gebieden zijn gebieden die niet in overschrijding zijn. Daar wordt de impactscore niet op bepaald. De gekleurde gebieden zijn gebieden in overschrijding. Die worden van de hoogste tot de laagste verhouding geordend in een tabel. Op net geen 400 vierkante meter wordt er een verhouding berekend van 251,7 procent. Volgens een stelling wordt de impactscore pas bepaald als een bepaalde waarde op minstens 401 vierkante meter wordt overschreden. Die waarde van 251,7 procent wordt niet op meer dan 401 vierkante meter overschreden. De volgende cel heeft een verhouding van 151,6 procent, ook op 400 vierkante meter. Samen is dat bijna 800 vierkante meter, dus meer dan 401 vierkante meter. De waarde van die tweede cel wordt genomen om de significantieklasse van het fictief bedrijf te bepalen: 151,6 procent.

Die methode en de basismodelparameters zijn stabiel sinds 2015. De spreker verwijst naar het onderzoek Lefebvre-Deutsch in opdracht van de VMM in 2015 waarin die methode wordt beschreven. De invoerparameters zoals de emissies kunnen wel veranderen. Het VLOPS-model wordt regelmatig geüpdatet, waardoor de cellen in overschrijding wel variabel zijn. Tot daar de basis voor het berekenen van de impactscore.

In 2014, bij de instelling van het PAS-traject door de toenmalige Vlaamse Regering, kwam er een definitie voor de rode bedrijven: als de impactscore groter was dan 50 procent werd het een rood bedrijf. De redenering was dat het buitenland goed was voor ongeveer de helft van de stikstofdepositie. Een impactscore van 50 procent komt overeen met een situatie waarbij één bron de volledige Vlaamse bijdrage van die KDW invult. Een belangrijke opmerking hierbij is dat de impactscore van een rood bedrijf vaak meer dan 50 procent bedraagt en dat sommige bedrijven ruim boven de 50 procent uitkomen.

Die definitie gaat breder dan de landbouwsector alleen en wordt ook toegepast voor de industrie. Impactscores van meer dan 50 procent komen echter enkel voor

in de landbouwsector. Er zijn daarvoor drie redenen. De landbouw heeft regelmatig bronnen die dichtbij of soms zelfs in SBZ-H liggen. Bij andere sectoren is dat minder het geval. Het gaat ook typisch om bronnen met een uitstoot op relatief lage hoogte en met een lage warmte-inhoud, zeker in vergelijking met de industrie waar hoge schouwen en een hoge warmte-inhoud de norm zijn. Ten slotte stoten de meeste landbouwbronnen ammoniak uit, wat meer lokale depositie veroorzaakt dan NO_x. Het resultaat is automatisch een hogere impactscore.

Vervolgens gaat de spreker in op de verschillen tussen de berekening in 2014 (de brievendataset) en de verfijnde berekening in 2015 (de herberekening van de brievendataset). Een eerste verschil is te vinden in de gebruikte habitatkaarten. In de brievendataset van 2014 was dat de habitatkaart 2012, het passend beheer 2014 en de voorlopige zoekzones 2014. Bovendien werd de KDW-kaart in 2014 verrasterd. De slide toont een stuk habitat in Vlaanderen. De bolletjes geven de verrastering weer waarop de berekening werd uitgevoerd. Die berekening gebeurde enkel op die punten. In 2015 echter werd er gewerkt met een andere BWK-kaart, een aangepast passend beheer, een aangepaste zoekzones. Bovendien werd er niet meer op die punten gewerkt, maar op die vlakken, de polygonen.

Daarnaast zijn er nog een aantal verschillen tussen de twee datasets. Zo zit er een andere VLOPS-versie achter. Daarnaast werd in de brievendataset een vereenvoudigde methode toegepast, de hoedjesmethode genaamd. Het is niet zo evident om de berekening te maken voor de 22.000 à 23.000 landbouw- en industriële bedrijven in Vlaanderen. Er is tijd nodig om tot een methode te komen die een vlotte maar correcte berekening kan maken. Vanaf 2015 werd het volledige IFDM-model gebruikt. Ten slotte werd er in 2014 met vaste depositiesnelheden per habitat gerekend, terwijl de depositiesnelheden vanaf 2015 met de DEPAC-module in VLOPS werden bepaald. De spreker benadrukt dat voor beide datasets emissies uit 2013 werden gebruikt.

Na 2015 zijn er twee sets van gestandaardiseerde berekeningen ontstaan. Bij een eerste set was de vraag wat het effect was van steeds nieuwe VLOPS-berekeningen als achtergrond van de impactscore op de lijsten van rode en oranje bedrijven. Die berekeningen gebeurden altijd met een vaste emissiedataset. Voor 2016 waren dat de emissies van 2013 en vanaf 2016 waren dat de emissies van 2014. De bedoeling was om te bekijken wat het effect van die nieuwe kaart op de impactscore was.

Een tweede set van berekeningen bestond uit het bepalen van de piekbelasters binnen de ontwerp-MER PAS. Dat is gebeurd op basis van een vastgelegde set van data bij de start van MER PAS, onder andere BWK 2018, VLOPS19, maar ook emissies op basis van de aangifte in 2015, gebaseerd op de situatie in 2015. Die berekening vormde de basis voor het identificeren van de piekbelasters, de lijsten waarover er vandaag discussie bestaat.

Hoe worden de piekbelasters berekend in de PLAN MER-PAS? De emissies en locaties komen uit het EMAV2.1-model. Daarbij wordt het jaargemiddelde van de veebezetting in 2015 plus de toegepaste staltechnieken gebruikt. De actuele habitat is een BWK-habitatkaart versie 2018. Voor het passend beheer en de zoekzones worden de voorlopige zoekzones versie 0.2 gebruikt. De gebruikte VLOPS-versie is VLOPS 19, gebaseerd op de Nederlandse OPS-versie 4.5.2. Die waarden werden gekalibreerd. Alle kalibratiefactoren liggen dicht bij het getal 1. Dat wijst erop dat het model zeer weinig moet worden gekalibreerd en dat het dicht bij de metingen zit wanneer het vrij wordt doorgerekend voor kalibratie. Ten slotte wordt de meteorologie van 2015 gebruikt in die berekening.

1.2. Andere aspecten

De volgende sprekers zullen ingaan op de verschillende datasets en specifieke gevallen. Eerst zal Wouter Lefebvre een antwoord geven op een aantal specifieke vragen.

Hoe verhouden industrie en landbouw zich in deze problematiek? De spreker toont een kaart met de ammoniakdepositie van de Vlaamse industrie. Er is een kern rond de haven van Antwerpen. Verder zijn de deposities laag. Op deze kaart en de volgende kaarten wordt dezelfde schaal gebruikt, maar die is niet-lineair: een klein kleurverschil betekent niet per se dat er weinig verschil is. Het is daarom belangrijk om goed naar de legende te kijken. De deposities in Vlaanderen dichtbij Antwerpen gaan van 0,3 tot 0,5 kilogram stikstof. Maar industrie stoot uiteraard niet alleen ammoniak uit, maar ook NO_x. De kaart toont opnieuw een kern rond de Antwerpse haven, maar ook een aantal andere bedrijven. Afhankelijk van waar in Vlaanderen gaat het van 0,5 tot 1 kilogram stikstof per hectare per jaar.

Op een volgende slide wordt dit vergeleken met de ammoniakdepositie van de landbouw. Over Vlaanderen verspreid zijn er deposities van 6 à 10 kilogram stikstof per hectare per jaar, met hogere deposities in de veeteeltgebieden, zoals grote delen van West-Vlaanderen, het noorden van de Kempen en Noord-Limburg. Er komt ook heel wat NO_x-depositie in de landbouw vrij: ongeveer een halve kilogram per hectare per jaar. Dat is dezelfde grootteorde aan stikstofdioxide als voor de industrie, maar bij de industrie ligt de ammoniak veel lager. In de analyse wordt er niet specifiek gefocust op landbouw, maar uit de data blijkt dat landbouw een veel groter effect heeft.

Slide 19 geeft een tabel weer met de gemiddelde verhouding in procenten uitgedrukt van de depositie van een bepaalde sector gedeeld door de KDW van de stikstofgevoelige habitats binnen het SBZ-H. De vijf vermelde SBZ-H's zijn die met de grootste invloed van de industrie. Het is niet onverwacht dat de Kalmthoutse Heide er als hoogste uitkomt, net omdat het ten noordoosten van de belangrijkste cluster ligt. In de Kalmthoutse Heide komt de industrie gemiddeld tot 12,7 procent van de KDW. Energie betekent 1,8 procent erbij, maar de (Vlaamse) landbouw komt tot 42,7 procent. Dat zijn gemiddelden. Het tabelletje aan de rechterkant toont aan dat de industrie in de Kalmthoutse Heide op bepaalde plaatsen een groter effect heeft met een maximum van 28,3 procent, maar de landbouw zit boven 100 procent. Zelfs in het SBZ-H waar de industrie de belangrijkste invloed heeft, is landbouw nog altijd een stuk belangrijker.

Het rapport Lefebvre-Deutsch beschrijft de koppeling tussen VLOPS en IFDM en is de basis van de impactscore. Het rapport is geanalyseerd door een onafhankelijke groep wetenschappers die bekeken heeft in hoeverre de koppelingsmethode goed is. Daaruit zijn een aantal aanbevelingen gekomen.

Slide 20 toont de lijst van aanbevelingen en hun status. Het koppelingschema is 'fit for purpose'. Een aanbeveling was om beter te documenteren en men probeert dat continu te doen. Dat is echter 'ongoing' en nooit perfect. Een andere aanbeveling is extra validatie voor hogere en warme bronnen. De spreker is daar voorstander van want hoe meer metingen, hoe meer validatiedata en hoe beter het model, maar dat vraagt data en tijd, en die is er niet altijd. Nog een aanbeveling is om de documentatie transparanter te maken voor niet-ingewijden en dit vraagt ook een continue inspanning. Er is gevraagd om de depositiesnelheden voor het berekenen van de achtergronddepositie beter af te stemmen op de lokale waarden van ruwheid en landgebruik. Intussen is de VLOPS aangepast om niet alleen het dominante landgebruik mee te nemen, maar elke landgebruik in een cel mee te wegen in de depositiebepaling. De depositiesnelheid is ook niet alleen afhankelijk van het landgebruik, maar bijvoorbeeld ook van de turbulentie. Hoge bomen maken de

lucht meer turbulent waardoor er meer depositie is omdat er meer botsingen van de deeltjes zijn met de grond. Het is niet omdat er een bos is met daarnaast een vlak land dat de turbulentie van het bos meteen weg is. En moet net op grotere schaal worden gekeken om de depositie snel en goed mee te krijgen. Dat is de 'blended height'-methode die wordt toegepast in OPS en VLOPS.

Er is ook gevraagd om langjarige meetreeksen te gebruiken en dat heeft zeker voordelen, maar ook nadelen. Deze is namelijk niet consistent met hoe de vergunningverlening momenteel in Vlaanderen werkt. Ook voor luchtkwaliteit als such gebeurt dit niet. Het zou alle berekeningen langduriger en zwaarder maken.

Er was verder de vraag om de variabelen c_x en c_y als REAL aan te halen en dat is gebeurd. De regellengte aanpassen tot 132 tekens is ook gebeurd. Ook de omrekening van coördinaten van kilometer naar meter en dan de waarden INTEGER maken, is gebeurd. Ook het toevoegen van een exitcode aan het programma is gebeurd.

Het rapport-Hordijk gaat over AERIUS, het meetsysteem in Nederland en delen ervan zijn ook nuttig voor Vlaanderen. Er zijn echter ook belangrijke verschillen tussen de situatie in beide gebieden. Vlaanderen baseert zich op IFDM-berekeningen, met VLOPS in de achtergrond. Nederland gebruikt OPS voor het volledige vergunningstraject. Dat is een andere situatie. De vergunningspraktijk in Vlaanderen baseert zich op de impactscore, niet zoals in Nederland op het aantal mol per hectare per jaar op heel grote afstand.

Het algemene oordeel is dat de meeste onderdelen doelgeschikt zijn, maar AERIUS is niet doelgeschikt voor vergunningverlening. De modellen zijn doelgeschikt, maar er zijn substantiële verbeteringen mogelijk. De meetnetten zijn minimaal en moeten uitgebreid worden. De satellietmetingen kunnen een goede aanvulling zijn op grondwaarnemingen. Er zijn meer metingen van emissies nodig. Er is scheiding van verantwoordelijkheden nodig in Nederland. Er is ook een vraag voor een onderzoeksprogramma met meer wetenschappelijke borging van de stikstofproblematiek. Er wordt tot slot een vergelijking met het buitenland gemaakt.

Slide 24 geeft de elementen weer die ook relevant kunnen zijn voor Vlaanderen, maar dat zijn langetermijnverbeteringen en dat vraagt budget en tijd. De spreker geeft aan dat het daarbij belangrijk is dat dit gaat om extra budget, aangezien anders andere meetnetwerken, zoals bijvoorbeeld dat voor PFAS, afgebouwd moeten worden. Ook nemen deze aanpassingen redelijk wat tijd aangezien de metingen al minstens een jaar moeten lopen alvorens ze als representatief beschouwd kunnen worden. Daarna moet dan nog de vergelijking met het model gebeuren en de analyse van de resultaten. AERIUS is niet doelgeschikt voor vergunningverlening omdat er een extreem lage drempelwaarde is van 0,005 mol per hectare per jaar of 0,00007 kilogram stikstof per hectare per jaar. Er zijn verschillen tussen hoe met wegen en andere sectoren wordt omgegaan. Er moet gerekend worden op grote afstand. Al deze elementen spelen in Vlaanderen minder een rol. Dat wil niet zeggen dat er geen onzekerheden zijn en de vraag stelt zich hoe daar rekening mee gehouden moet worden.

Er werd ook gevraagd naar de validatie van het VLOPS-model. Het model dat VITO voor vergunningsverlening gebruikt is echter niet het VLOPS-model, maar het VLOPS-IFDM, een gekoppelde versie. Wouter Lefebvre geeft aan dat het belangrijk is om te vergelijken met onafhankelijke metingen. Het VLOPS-model wordt gekalibreerd op de metingen. Als men het model achteraf met die metingen vergelijkt, komt het er logischerwijze perfect mee overeen. Er moeten dus onafhankelijke metingen gebeuren die niet gebruikt worden in de kalibratie en daarmee moet vergeleken worden. Het moet ook iets zijn dat meetbaar is. Droge deposities zijn notoir moeilijk meetbaar. Concentraties en natte deposities worden wel gemeten

en daarmee kan vergeleken worden. Men moet ook de juiste vergelijking maken. Deposities veranderen doorheen tijd en ruimte. Wat hier belangrijk is, is het ruimtelijk patroon van de deposities, want dat is cruciaal voor de vergunningsverlening en het PAS-beleid van de Vlaamse overheid.

Wouter Lefebvre vervolgt met een reeks validaties uit de validatiestudies voor het IFDM, het VLOPS-IFDM, het RIO-IFDM-OSPM of andere combinaties. Het gaat slechts over een beperkt aantal, die hij als de meest cruciale in dit dossier beschouwt. Er zijn er natuurlijk veel meer. De focus ligt op lage bronnen omdat die relevant zijn in het kader van de PAS en in deze discussie rond piekbelasters. Inerte lichte gassen verspreiden zich analoog in de atmosfeer. Of het nu om ammoniak of NO_x gaat, de verspreiding in de atmosfeer is gelijk. De validatie voor NO_x kan ons dus ook iets leren over ammoniak en omgekeerd.

Validaties worden vaak weergegeven in een 'scatter plot'. Op slide 28 zijn op de x-as de metingen te zien en op de y-as het model. In een perfect model liggen alle puntjes mooi op de grijze lijn. Als dat gebeurt, twijfelt de spreker of hij wel juist aan het vergelijken is. Modellen en metingen zijn immers niet perfect. Wat op slide 28 te zien is, is een validatie van ammoniak van zowel het VLOPS, het IFDM als het VLOPS-IFDM, respectievelijk in blauwe, groene en rode symbolen weergegeven. Het IFDM zit veel te laag, maar dat wist de heer Lefebvre op voorhand. Het IFDM houdt immers enkel rekening met de lokale bronnen. Dat is een van de belangrijkste redenen waarom er met het VLOPS gekoppeld wordt. Er moet dan ook naar het VLOPS-IFDM gekeken worden, want dat is wat gebruikt wordt. Dat model zit relatief dicht bij de grijze 1:1-lijn. Er zit 'scatter' op en misschien is er een lichte overschatting bij de laagste concentraties en een onderschatting bij de hoogste concentraties. Maar uiteindelijk zit het model heel dicht bij de meting. Het gaat trouwens over onafhankelijke metingen die niet gebruikt zijn bij de opbouw of kalibratie van het model. Dit was een validatie uit 2015 op basis van metingen van een paar jaar eerder.

In de volgende campagne die aan bod komt, werden de metingen, zo denkt de spreker, in 2017 en 2018 uitgevoerd door de VMM. In 2019 is er een validatie gedaan van zowel het VLOPS als het VLOPS-IFDM. De validatie werd later door de VMM herhaald op basis van nieuwe data en men kwam tot vergelijkbare resultaten. Op een punt na – het meest rechtse, omcirkelde punt, waar het model compleet de mist in gaat – doet het model wat het moet doen. Men zit opnieuw heel dicht bij de 1:1-lijn. Er zit ook hier 'scatter' op, maar men ziet een heel duidelijk verband. Het toevoegen van het IFDM verbetert duidelijk het VLOPS.

Als de eerder genoemde 'outlier' weggelaten wordt, krijgt men uiteraard betere validatiestatistieken. Die 'outlier' is het resultaat van een punt dat gemeten werd vlak bij een bron die niet goed gekend was door het model. Het model had daar een verkeerde bronsterkte, wat leidde tot te lage concentraties. Was het punt juist geweest, hadden de onderzoekers zich meer vragen moeten stellen, want het kon niet juist zijn met de invoer die op het moment van de modellering beschikbaar was.

De volgende validatie komt uit 2013 en gaat over wegen. Het is een meetcampagne die uitgevoerd is door de VMM in 2011 in Affligem. De meetlocaties bevonden zich dwars over de snelweg. De blauwe vierkantjes op de grafiek zijn de metingen. De paarse puntjes zijn de locaties van de rijstroken van de E40. Er is eigenlijk een dwarsdoorsnede te zien van 150 meter ten zuidwesten tot 250 meter ten noordoosten van de autosnelweg. De rode lijn is het model. Het model kan dus heel goed inschatten hoe die pluim rond zo'n weg eruitziet en kan dus ook heel goed met wegverkeer om.

De volgende slide toont de scholencampagne, een validatie die uitgevoerd is in 2013. Er gebeurden toen metingen op scholen in de stad Antwerpen, zowel aan de voorkant als op de speelplaats van de scholen. Het is een beetje een voorloper van Curieuzeneuzen, waarvan de dataset op de volgende slide te zien is. In Vlaanderen hebben we, volgens Wouter Lefebvre, het best gevalideerde model dat er bestaat. Er is geen enkel land dat zijn model op zoveel meetpunten gevalideerd heeft. Hoe dat komt? Dankzij Curieuzeneuzen, waarbij op bijna 20.000 meetpunten in heel Vlaanderen kwalitatief en in groot detail gemeten is. Op de 'scatter plot' linksboven staan zoveel punten dat ze eigenlijk niet meer te plotten zijn. Men moet met kleuren werken om te kunnen zeggen hoeveel punten er op een bepaalde locatie staan. Rechts staat het semivariogram, dat de variabiliteit aangeeft tussen de verschillende modelcomponenten. De blauwe en de oranje lijn zitten zo dicht op elkaar, dat is een zeer goede validatie.

Het model is ook getest geweest met de officiële indicatoren van Europa, de FAIRMODE-indicatoren en slaagde met vlag en wimpel. Er zijn weinig modellen zo goed gevalideerd als dit model. Delen van het model worden ook op verschillende locaties in Vlaanderen en Nederland gebruikt. De kalibratiefactoren zitten, zoals reeds gezegd, vlak bij 1. Dat betekent dat het model al voor de kalibratie zeer dicht bij de metingen zit.

De modelwaardes die gemaakt worden, zijn een beste inschatting van de waarde. VITO gaat niet bewust een slechte of een goede berekening maken voor een bepaald bedrijf, maar proberen het zo goed mogelijk in te schatten. Belangrijk is ook dat onzekerheid in twee richtingen werkt; men kan zowel te hoog als te laag zitten. Er zijn daarnaast geen aanwijzingen van systematische over- of onderschattingen van het model.

Modeluitkomsten worden natuurlijk beïnvloed door onnauwkeurigheden in de metingen en de invoerdata. Onzekerheden op modeluitkomsten worden vooral bepaald door onzekerheden in de emissies en onzekerheden op de drogedepositie-snelheden bij depositie.

2. Jos Rutten (ANB)

Jos Rutten geeft aan dat er enkele vragen gesteld werden over de historiek van de verschillende versies van de zoekzones in de periode 2014-2015. Samen met zijn collega Thomas Defoort zal hij het traject toelichten dat in die periode gevolgd is.

Concreet willen Jos Rutten en Thomas Defoort vier punten brengen: de beslissing van de Vlaamse Regering van 23 april 2014, het concept zoekzones, de opmaak van de zoekzones en tot slot de tijdlijn van de impactscores. Nadien zal Toon Denys van de VLM verder ingaan op het flankerend beleid.

De regeringsbeslissing van 23 april 2014 bestond uit 21 punten. Eén van die beslissingen betrof de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor de 36 complexen van speciale beschermingszones. Daarnaast werd ook beslist over de manier waarop men de Europese instandhoudingsdoelstellingen op het terrein zou realiseren, namelijk via de implementatienota en bepaalde bijlagen bij deze regeringsbeslissing. Tevens werd het instrumentarium gewijzigd. Via een wijziging van het decreet Natuurbehoud werd er een wettelijke basis gecreëerd voor het instandhoudingsbeleid. Ook werd er een nieuw Instandhoudingsbesluit goedgekeurd.

Een belangrijk aspect betrof de verduidelijking van de vergunningverlening via een ontwerp van de omzendbrief Passende Beoordeling.

Wat de PAS betreft, werd beslist om onmiddellijk een overgangsfase op te starten die gericht was op het correct informeren van de landbouwers en het inventariseren

van de toenmalige situatie. Er werd ook beslist over een traject om over te gaan naar een Voorlopige en een Definitieve PAS. De voorlopige PAS had tot doel een extra reeks emissiereducties te realiseren en een eerste reeks herstelmaatregelen te operationaliseren. De Definitieve PAS had dezelfde doelstelling als de huidige, namelijk een samenhangend geheel van maatregelen nemen om de instandhoudingsdoelstellingen op het terrein te kunnen realiseren.

Een zoekzone is een op een wetenschappelijk onderbouwde manier afgebakend deel van een speciale beschermingszone die wordt gevrijwaard voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Men kijkt waar het hoogst natuurlijk potentieel ligt voor de realisatie van een bepaald doel. Dat is gecorrigeerd, conform de regelgeving, volgens de socio-economische impact, bij lagere potentieelklassen. Heel belangrijk om te weten is dat een zoekzone altijd ruimer is dan de oppervlakte nodig voor het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen, en dus een soort buffer omvat. De grootte van de zoekzone wordt bepaald door de openstaande taakstelling: het verschil tussen de doeloppervlaktes van de instandhoudingsdoelstellingen per Europees habitatype per SBZ en de oppervlakte onder passend beheer, wat de som is van de natuurstreefbeelden per Europees habitatype die zijn opgenomen in een natuurbeheerplan of een gelijkwaardig document. De openstaande taakstelling is het verschil tussen de besliste oppervlakte qua instandhoudingsdoelstellingen en de al gerealiseerde oppervlakte.

De spreker benadrukt het belang van het begrip 'richtkaart'. Die bestaat uit drie delen en is volgens de regelgeving een verplicht onderdeel van de managementplannen Natura 2000. Het eerste deel zijn de actuele habitats volgens de door het INBO opgestelde habitatkaart. Het tweede is de net genoemde oppervlakte onder passend beheer. Het derde zijn de zoekzones. Dat geheel wordt ook de 'toetszone' genoemd. Die wordt onder andere gebruikt in de passende beoordeling voor de berekening van de impactscore. De richtkaart is de ruimtelijke vertaling van de instandhoudingsdoelstellingen in een speciale beschermingszone. Het is een beeld van de percelen die belangrijk en op termijn deels nodig zijn voor de realisatie van die instandhoudingsdoelstellingen.

De spreker geeft dan een fictief, vereenvoudigd voorbeeld met een gerealiseerde oppervlakte van 10 hectare. Voor dit habitatype A is de doelstelling 35 hectare, wat een tekort van 25 hectare geeft. Rekening houdend met de buffer is in dit geval dan een zoekzone van 50 hectare nodig. Met de vorderende realisatie van natuur op het terrein wordt in een volgende fase een oppervlakte B van 20 hectare gerealiseerd voor habitatype A, zodat al 30 hectare van die 35 hectare is gerealiseerd en de zoekzone al tot ongeveer 10 hectare is ingekrompen. De zoekzone verkleint dus naarmate men meer natuur realiseert, meer Europese natuurdoelen opneemt in een natuurbeheerplan. Vervolgens wordt in de meeste ideale situatie ook de ontbrekende 5 hectare gerealiseerd, en is er dus geen zoekzone meer.

De beslissing van 23 april 2014 bevat de belangrijke bijlage 39 over de PAS. Daarin is de opdracht tot het opmaken van de zoekzones vervat. Het belangrijkste principe was dat men zo snel mogelijk tot een eerste versie van de zoekzones moest komen en vervolgens naar een verkleining van die zoekzones moest gaan. Dat zou gebeuren via opeenvolgende versies van de managementplannen Natura 2000. De verkleining zou enerzijds door een verkleining van het openstaand saldo doordat ten gevolge van passend beheer meer natuurdoelen worden gerealiseerd en anderzijds door een optimale plaatsing via een ruimtelijk model. Er werd toen meegegeven aan het ANB dat die verkleining in overleg met belanghebbenden moest gebeuren. Daarvoor werd in die 36 gebieden in Vlaanderen telkens een overlegplatform opgericht, hetgeen eigenlijk het grootste participatief traject ooit was binnen de Vlaamse overheid. De bijlage gaf aan hoe de zoekzones moesten worden opge maakt, met een eerste, snelle versie op basis van potentiekaarten en de daaropvolgende versies op basis van een ruimtelijk model.

Binnen de schoot van wat nu de Gewestelijke Overleginstantie heet, is dan beslist om een Werkgroep Zoekzones en Leefgebieden op te richten met experts van diverse betrokkenen, met als opdracht het aansturen van de ontwikkeling van het zoekzonemodel. Het ruimtemodel dat door VITO werd ontwikkeld, moest dan bruikbaar worden gemaakt voor het afbakenen van de zoekzones.

Dat proces was bijzonder participatief en transparant. Er vond niet alleen een ecologische, maar ook een socio-economische optimalisatie plaats.

Het was de bedoeling om tot een resultaat te komen dat zou worden gedragen door alle betrokkenen: vertegenwoordigers van Voka, UNIZO, Natuurpunt, Landelijk Vlaanderen, de koepel van de Vlaamse Bosgroepen, Hubertus Vereniging Vlaanderen, Boerenbond en het ABS. Uiteraard was ANB als opdrachtgever en secretaris ook aanwezig, net als het Departement Landbouw en Visserij en het Departement Mobiliteit en Openbare Werken. VITO en het INBO waren de opdrachthouders voor de ontwikkeling van het zoekzonemodel. Van november 2014 tot september 2015 waren er zestien vergaderingen. Het eindresultaat was de voorlopige zoekzoneversie 0.2.

De spreker wijst er vervolgens op dat er een zeer groot verschil is tussen rode bedrijven en piekbelasters. De eerste versie van de voorlopige zoekzones van 2014 werd aangewend voor de berekening van de impactscores van de landbouwbedrijven in 2014, voor de PAS-brieven die in september en oktober 2014 naar de landbouwbedrijven werden verstuurd. De spreker citeert uit die brief: "Deze brief heeft enkel informatieve waarde en dient om landbouwers een benaderend beeld te geven van de toestand voor hun exploitatie zoals die vandaag gekend is." Die brieven waren dus louter informatief, benadrukt hij.

3. Thomas Defoort (ANB)

Thomas Defoort, programmaleider Natura2000 van het ANB, verduidelijkt hoe men concreet te werk is gegaan bij het opstellen van de zoekzones.

Zoals aangehaald door Jos Rutten werd er in 2014 een eerste versie met voorlopige zoekzones opgemaakt op basis van potentiekaarten en beheerd door het INBO. Op dat moment was dat de snelst mogelijke techniek om tot een eerste versie te komen. Diezelfde kaarten zijn gebruikt voor de berekening van de impactscores.

Het was de bedoeling om heel snel de impactscores van de landbouwbedrijven in kaart te brengen en daarover te communiceren. Ook al wist men op dat moment al dat men dit wou verfijnen via de ontwikkeling van een zoekzonemodel. In oktober 2014, kort na het versturen van de brieven, zijn de kaarten op Geopunt publiek gemaakt. De depositiescan, die gebruikmaakte van die potentiekaarten en een voorloper was van de impactscoretool die initiatiefnemers nu kunnen gebruiken om hun impactscore te berekenen, is publiek gemaakt in februari 2015, toen de omzendbrief Passende Beoordeling is gepubliceerd.

Na oktober 2014 is gestart met de ontwikkeling van het zoekzonemodel, gebaseerd op het RuimteModel Vlaanderen. Een belangrijke vraag die speelde tijdens de optimalisatie van het model was of de speciale beschermingszones volledig zouden worden benut voor het plaatsen van de zoekzones, of enkel de voorlopige zoekzones. Uit de toen gemaakte vergelijkende runs bleek dat het resultaat zowel ecologisch als socio-economisch beter was als men de volledige oppervlakte van de speciale beschermingszones zou benutten. Het nadeel van een plaatsing buiten de voorlopige zoekzones was dat er een nieuwe toetszone ontstond, waardoor de berekening van impactscores in bepaalde situaties hoger zou kunnen uitvallen dan bij de oorspronkelijke voorlopige zoekzones. Die situatie, waarbij bedrijven van

oranje naar rood overschakelden (de 'verspringers' genaamd), deed zich in de praktijk wel degelijk voor.

Om het aantal verspringers te minimaliseren is er gekozen voor maatwerk. De zoekzones moesten globaal de best mogelijke resultaten opleveren en tegelijkertijd in lijn blijven met de eerste communicatie naar de landbouwers over de impactscore. Bijgevolg is de impactscore van elk bedrijf opnieuw berekend aan de hand van de toen geldende versie van VLOPS (VLOPS15), wetende dat er in de nabije toekomst een nieuwe versie van VLOPS (VLOPS15_V2) zou ontwikkeld worden. Nadien is er een nieuwe berekening gebeurd met deze nieuwe versie.

De finale versie van de zoekzones 0.2, met de uitkomst van de berekening van de impactscores via de nieuwe versie van VLOPS, wordt 'de berekening 2015' genoemd. Die versie van VLOPS, en die versie van de zoekzones, werden ingebouwd in de impactscoretool in september 2015. Die versie van de kaarten werd gepubliceerd op Geopunt in september 2015.

De spreker toont vervolgens een tabel met de verschillende parameters en data die gebruikt zijn voor de berekeningen tussen 2014 en 2015. De kolommen tonen de verschillende tussenstappen met telkens een overzicht van de gebruikte parameters. De in het geel aangeduide cellen tonen welke parameters of datalagen er veranderd zijn bij die tussentijdse berekeningen tegenover een voorgaande berekening.

De eerste rij van de tabel toont de verschillende versies van de zoekzones.

De tweede rij betreft het passend beheer. In de eerste versie van de berekeningen is er zeer snel een beeld ontwikkeld van het passend beheer aan de hand van een aantal technische aannames. Vanaf de ontwikkeling van het zoekzonemodel heeft men een inventaris gemaakt van het passend beheer van de bestaande natuurbeheerplannen of equivalente documenten. Die versie is dan gebruikt bij de eerste run van het zoekzonemodel.

De tabel geeft verder aan dat ook de Habitatkaartversie varieert. Voor de brieven van 2014 werd destijds een verrasterde versie van de Habitatkaart gebruikt. Van zodra er is gewerkt met het zoekzonemodel is er overgeschakeld op de polygone versie van de Habitatkaart, namelijk de meest recente kaart die op dat moment beschikbaar was: de Habitatkaart 2014.

De derde kolom toont de parameters en data vooraleer er maatwerk werd toegepast. Op basis van deze data werden een aantal bedrijven op basis van hun impactscore in een zwaardere categorie ingedeeld. Het maatwerk moest waar mogelijk de impactscores voor die bedrijven in lijn brengen met de resultaten van 2014. Er werd daarvoor gekeken naar drie factoren: de zoekzones, het passend beheer en de Habitatkaart.

Vooreerst werd er, wat de zoekzones betreft, gezocht naar equivalente locaties die het effect van de verhoging van de impactscore vermeden, maar wel voldeden aan de ecologische en wettelijke vereisten. Ten tweede werd op een aantal plaatsen de doelen van passend beheer verplaatst naar een equivalente locatie. Tot slot is er ook een verificatie gebeurd van de Habitatkaart. In de eerste berekening was gebruikgemaakt van een verrasterde versie van de Habitatkaart, nadien betrof het een polygonenversie. Een aantal polygonen leidden echter tot een hogere impactscore. Aan de hand van een terreinbezoek door het INBO is nagegaan of de actuele habitat overeenkomt met de terreinsituatie.

De vierde kolom van de aangehaalde tabel toont dat men dezelfde ruimtelijke datalagen opnieuw heeft doorgerekend, met de nieuwe versie van VLOPS.

De spreker bekijkt vervolgens de resultaten, namelijk de cijfers die voortkomen uit de verschillende stappen die men heeft gevolgd. De inventaris van het passend beheer leidt tot een grotere oppervlakte vanaf 2015, in vergelijking met de aannames in 2014. Verder daalt de oppervlakte voor de zoekzone aanzienlijk, door de verkleining van het openstaand saldo. Deze verkleining, alsook de optimalere plaatsing door het zoekzonemodel zijn immers bepalend voor de oppervlakte van de zoekzones.

De spreker toont een overzicht van de verschillende cijfers resulterend uit de impactscoreberekening voor die verschillende versies. De berekening uit 2014 leverde 135 rode bedrijven op. Nadien, na de eerste run van het zoekzonemodel, is het aantal rode en oranje bedrijven afgenomen. Na het maatwerk komt men vervolgens uit bij een nog lager aantal bedrijven. Onderaan het overzicht ziet men ook het aantal bedrijven dat van oranje naar rood verandert. De laatste berekening in de tabel heeft uiteindelijk geleid tot 54 rode bedrijven. 5 zogenaamde verspringers zijn verspringer, en dus rood, gebleven. De spreker merkt op dat dit voornamelijk te verklaren valt doordat de ligging van het actueel habitat aanleiding gaf tot een verhoogde impactscore ten opzichte van de eerste berekening in 2014.

Thomas Defoort licht ten slotte nog toe dat er ook na 2015 verschillende herberekeningen zijn gebeurd. Er is afgesproken dat de impactscoretool om de twee jaar geüpdatet wordt en gekoppeld is aan de tweejaarlijkse actualisatie van de Habitatkaart door het INBO. Elke twee jaar verandert er dus een belangrijke data laag in de berekeningswijze, en die wordt geïmplementeerd in de impactscoretool. In dat geval neemt men ook alle andere ontwikkelingen van de afgelopen twee jaar mee die belangrijk zijn voor een correcte berekeningswijze van die scores. Dergelijke herberekeningen hebben verschillende keren plaatsgevonden, onder andere na de Habitatkaarten van 2016, 2018 en 2020. Daarover is telkens gerapporteerd op de Gewestelijke Overleginstantie. De stalemissies werden daarbij telkens constant gehouden, net om te kunnen vergelijken en na te gaan wat het effect is van de wijziging van die datalagen en parameters.

4. Toon Denys (VLM)

Toon Denys van de VLM licht het flankerend beleid toe. Het flankerend beleid was reeds in 2014 een onderdeel van de beslissing rond de PAS. Destijds had de VLM de opdracht om een herstructureringsprogramma uit te werken rond de stikstofdeposities, hetgeen heeft geleid tot de inrichtingsnota 'rode bedrijven'. In 2014 en 2015 heeft de VLM haar werkzaamheden ook omstandig toegelicht.

De Vlaamse Regering heeft de inrichtingsnota rode bedrijven goedgekeurd op 30 januari 2015. De inrichtingsnota bepaalt dat er vergoedingen kunnen worden betaald voor bedrijfsbegeleiding, bedrijfsbeëindiging, bedrijfsreconversie en bedrijfsverplaatsing. De toegang tot die maatregelen wordt bereikt door een berekening van de impactscore met de meest recente impactscoretool en de actuele verguningsgegevens. Dat laatste is volgens de spreker een belangrijk element.

De spreker vervolgt met een stand van zaken van het flankerend beleid.

12 van de 58 piekbelasters hebben een beroep gedaan op flankerend beleid. Om die reden zijn deze 12 piekbelasters niet meegerekend in de groep van 41 piekbelasters die werden aangeschreven.

Concreet gaat het over 8 bedrijfsbeëindigingen, 1 gedeeltelijke bedrijfsbeëindiging (door een gedeeltelijke afbouw van de veestapel), 1 gedeeltelijke bedrijfsbeëindiging en verplaatsing (waardoor alle emissies op de oorspronkelijke locatie verdwijnen) en 2 bedrijfsverplaatsingen.

5 andere bedrijven hebben een aanvraag lopende, een zesde bedrijf heeft de aanvraag stopgezet. Deze 6 bedrijven die wel op de lijst van 41 rode bedrijven staan, functioneren op vandaag en zijn nog steeds piekbelaster. Deze 6 bedrijven niet meegerekend, zijn er nog 35 bedrijven die nog nooit zijn ingestapt in het flankerend beleid.

De spreker wijst erop dat bedrijven niet hoeven in te stappen in het flankerend beleid: het is een bedrijfskeuze. Het gaat om een aanbod vanuit de overheid: de overheid betaalt vergoedingen voor stopzettingen, reconversies en dergelijke. De VLM stelt vast dat er in het verleden al bedrijven gestopt zijn of hervergund zijn zonder flankerend beleid.

Mieke Schauvliege merkt op dat er werd gesproken over 58 bedrijven, maar op de slide van ANB telt ze er 59 (namelijk 54 plus 5). Ze vraagt wat het verschil is tussen de piekbelasters en rode bedrijven.

Toon Denys legt uit dat de 54 rode bedrijven de uitkomst zijn van de verfijnde berekening in 2015 en dit onder meer op basis van de emissies van 2013 en een aanpassing van de zoekzones.

In het stikstofakkoord worden de piekbelasters gedefinieerd op basis van een nieuwe berekening die zich beroept op de emissies van 2015. Deze berekening heeft tot een andere lijst geleid van 58 piekbelasters.

Gwendolyn Rutten vraagt of er in 2022 nieuwe lijst werd gemaakt. *Toon Denys* bevestigt dat. *Gwendolyn Rutten* merkt op dat dat fundamenteel in tegenspraak is met wat men heeft gehoord in de gedachtewisseling van 4 mei 2022, en wat volgens haar ook in het stikstofakkoord staat. Er werd immers altijd gezegd dat de lijst van 2015 als uitgangspunt heeft gediend. Wie heeft dan de opdracht gegeven om een nieuwe lijst te maken?

Maarten Hens bevestigt dat de lijst met piekbelasters recent werd berekend, in het kader van het plan-MER van de PAS, op basis van de emissietoestand van 2015. Hij citeert letterlijk uit de conceptnota: "In het scenario G8 is voorzien dat alle piekbelasters, dat zijn veeteeltbedrijven, mestverwerkers, industriële puntbronnen, met een impactscore groter dan 50 procent in het referentiejaar 2015 ten laatste in 2030 stoppen." Het referentiejaar 2015 refereert naar het plan-MER van de PAS en is de emissietoestand van 2015. Dat is iets helemaal anders dan de lijst die in 2015 werd berekend, want die beroept zich op de emissietoestand van 2013, op een andere habitatkaart en dergelijke meer. Om die reden wordt verwezen naar een rode lijn tussen de lijsten die werden gegenereerd in 2014 en 2015, en de definitie en berekeningswijze van piekbelasters zoals die in het ontwerpplan-MER van de PAS vervat zitten. Die berekening gebeurde namelijk op basis van de emissietoestand in 2015.

Hij vermeldt dat de emissietoestand van 2015 bij de opmaak van de lijsten in 2015 nog niet eens bekend was en dat die ten vroegste bekend was in 2017-2018. Die berekeningen gebeuren door de Vlaamse Milieumaatschappij. Dat is een fundamenteel verschil tussen de twee lijsten, aldus Maarten Hens. De oranje en rode lijsten waarover gecommuniceerd werd in 2014 en 2015 en die ANB altijd is blijven gebruiken om de effecten van nieuwe habitatkaarten uit te testen, waren altijd gebonden aan de emissies van 2013 en later 2014. De berekeningen in het kader van de ontwerp-PAS, zijn volledig gestoeld op de emissietoestand van het referentiejaar 2015 en hebben betrekking op 2015. Hij geeft aan dat men zich zou kunnen afvragen waarom men naar 2015 kijkt en niet naar de meest actuele toestand van de bedrijven, want ook tussen 2015 en nu zijn er variaties. Hij vindt dat een legitieme vraag, maar legt uit dat de regering heeft beslist om de toestand van 2015 te gebruiken om piekbelasters te definiëren.

Gwendolyn Rutten wijst erop dat in de commissie altijd werd gecommuniceerd dat de regering heeft beslist dat de rode bedrijven diegene zijn die in 2015 rood waren. Ze vindt het woordje 'in' 2015 heel belangrijk. Dat er een nieuwe lijst is gemaakt, is volgens haar een nieuw politiek feit.

De voorzitter stelt voor om daar later op terug komen en de heer Denys verder aan het woord te laten.

Toon Denys geeft aan dat in 2014 werd gestart met de individuele communicatie. Het was in eerste instantie de bedoeling om landbouwers te informeren. Er zijn in september en oktober 2014 ongeveer 23.000 PAS-brieven verstuurd naar de bedrijven met veeteelt. De administratie heeft toen gerefereerd naar de regeringsbeslissingen en gesteld dat er een verstrengd vergunningsbeleid zou worden gevoerd. Aanvragen voor een nieuwe vergunning, hervergunning of uitbreiding van een vergunning zouden dus strenger worden beoordeeld dan in het verleden.

Hij vermeldt dat de brief ook het beoordelingskader bevatte zodat men inzicht kreeg in de berekening van de impactscore en de nodige emissiedalingen. Daarnaast stelde de brief dat een rood bedrijf niet kon worden hervergund en werden ook enkele gegevens meegedeeld zoals de emissies van 2013, die werden berekend op basis van de dierenaantallen in 2013, en een aantal andere standaardgegevens die VITO aanleverde. Daaruit vloeide een indicatieve waarde voort.

In de brief werd ook heel duidelijk vermeld dat dit de informatie was waarover de overheid op dat moment beschikte. Men kon de berekening ook zelf maken, in het geval men constateerde dat de cijfers in de brief afweken van de realiteit. De brief benadrukte dat men daarvoor best de vergunningsgegevens gebruikte, en niet de dierenaantallen van de mestaangifte. Indien deze cijfers verschillen, kan een herberekening interessant zijn, aldus Toon Denys, zodat men de juiste impactscore verkrijgt. Die impactscore is immers van belang bij een nieuwe vergunningsaanvraag.

De lijsten, cijfers en berekeningen die werden gebruikt voor de brieven zijn niet bekend bij de vergunningverlenende overheden: noch bij de provincies, de gemeenten of het Vlaams Gewest, noch op het niveau van de beroepsprocedures. Die lijsten waren volgens de spreker ook van geen tel. Immers, voor de beoordeling van het dossier was de impactscore die was berekend in de vergunningsaanvraag van belang. Hij vindt dat een belangrijk gegeven.

In de brieven werd ook meegegeven dat er een 1700-lijn was voor vragen en bij de VLM was er een helpdesk voor de rode bedrijven.

Toon Denys geeft aan dat er in 2014 bij de administratie 135 gekende rode bedrijven waren. De bedrijven die naar aanleiding van de brief zelf contact opnamen met de VLM werden eerst bezocht, en vervolgens ook andere bedrijven, zoals oranje bedrijven die ook contact opnamen. Het resultaat van die brievenronde en contactnames, zijn 120 bedrijfsbezoeken tussen november 2014 en maart 2015.

Hij geeft aan dat de bezoeken een driedelig doel hadden: informatie verschaffen en antwoorden op vragen van landbouwers, de realiteit en toekomstperspectieven van de bedrijven leren kennen, en op zoek gaan naar gepaste maatregelen op maat van het bedrijf.

In de tussentijd (januari 2015) had de Vlaamse Regering een inrichtingsnota klaar voor de landbouwbedrijven met de grootste impact waaruit duidelijk werd dat de overheid financieel wou tussenkomen voor bedrijfsbegeleiding, bedrijfsverplaatsing, reconversie of beëindiging. Men is daarover in dialoog gegaan met de bedrijven.

Vervolgens springt Toon Denys naar september 2015, het moment waarop de berekening van de impactscore verfijnd werd. Op basis van de berekeningen werden de 135 bedrijven herleid naar 54. Een deel van die 135 bedrijven werd oranje, een aantal bedrijven bleven rood en 5 bedrijven gingen van oranje naar rood. Alle 135 bedrijven werden opgebeld over de verfijnde rekenmethode en de categorie waartoe men zou behoren.

Echter, om uitsluitel te krijgen, raadde de VLM de bedrijven aan om aan de hand van de nieuwe impactscoretool die op 18 september 2015 was gelanceerd zelf een herberekening te doen met hun vergunningsgegevens. Hij herhaalt dat de VLM die vergunningsgegevens immers ook niet had en dat ze voor de verfijnde berekening hadden gewerkt met de dierenaantallen van 2013. Hij vermeldt dat de communicatie heel strikt was afgesproken met het kabinet en dat die ook letterlijk op papier staat, zowel voor de bedrijven die van rood naar oranje gingen, als voor de bedrijven die van oranje naar rood gingen.

Van de 54 rode bedrijven bleven er volgens Toon Denys 49 bedrijven rood en werden 5 oranje bedrijven rood. 3 van die 5 bedrijven staan nu op de lijst van de 41 piekbelasters, waarvan één bedrijf momenteel een dossier heeft lopen voor een bedrijfsverplaatsing naar Wallonië. Hij verduidelijkt dat dat bedrijf twee keer een dossier heeft ingediend. Het eerste dossier bevatte een bedrijfsverplaatsing in Vlaanderen, maar omdat het bedrijf ook daar geen vergunning kreeg, heeft het dat aanbod niet aanvaard. Enkele maanden geleden heeft het een nieuwe aanvraag ingediend voor een bedrijfsverplaatsing naar Wallonië, waar het een bestaand een bedrijf zal overnemen en verder zal ontwikkelen.

Hij geeft aan dat er tussen september 2015 en september 2016 een tweede reeks bedrijfsbezoeken en screenings heeft plaatsgevonden. De 54 rode bedrijven, inclusief de 5 nieuwe die toen oranje waren, zijn toen telefonisch gecontacteerd, alsook de voormalige rode bedrijven. Ze werden geïnformeerd over de nieuwe berekening en de nieuwe onlinetool, die beschikbaar werd op 18 september 2015, en ze werden aangeraden om die in te vullen met actuele vergunningsgegevens. De VLM heeft de bedrijven die rood bleven en rood werden, aangeboden om hen desgewenst te bezoeken, om te helpen bij het berekenen van de impactscore en uitleg te geven over de flankerende maatregelen. 2 van de 3 oranje bedrijven, die vandaag op de lijst van de piekbelasters staan, zijn daarop ingegaan.

Vervolgens leek het zinvol om met een multidisciplinair team, met ANB (Afdeling Milieuvergunningen) en het Departement Landbouw, naar de desbetreffende bedrijven terug te gaan om nog eens diepgaand de situatie en de oplossingen voor dat bedrijf te bekijken. Het doel van de tweede reeks bedrijfsbezoeken was de berekening van de impactscore met vergunningsgegevens en bijkomende informatie verzamelen ten behoeve van de screening. Mogelijke voorstellen van de landbouwer konden door de betrokken administraties worden onderzocht.

Dat resulteerde in een tachtigtal tweede bedrijfsbezoeken. Dat is meer dan de 54 maar dat komt omdat een aantal oranje bedrijven ook contact opnamen voor een bedrijfsbezoek en een doorrekening. Bij zo'n doorrekening gebeurde het dat een oranje bedrijf op basis van vergunningsgegevens op rood sprong. Het omgekeerde kon ook, zeker bedrijven die rond de 50 procent zitten.

Vervolgens werd op vraag van de minister in september 2021 opnieuw contact opgenomen met de rode bedrijven. Dat gebeurde op basis van de meest recent beschikbare lijst rode bedrijven. De Habitatkaart 2020 en de constant gehouden emissies van 2014 vormden de basis. Op vraag van de gewestelijke overleginstatie werden de emissies constant gehouden om de wijzigingen in de impactscores in de omgeving te kunnen vaststellen als er wijzigingen werden doorgevoerd. Het doel was opnieuw om de bedrijven aan te zetten tot het instappen in flankerend

beleid. De discussie over het stikstofbeleid was toen al bekend. Er waren voldoende signalen in de pers geweest en de bedrijven waren ingelicht over een verstrenging.

Een aantal bedrijven werden niet gecontacteerd omdat ze net in overname zaten en de overnemer nog niet bekend was; er was ook een bedrijf dat in faillissement was. Een aantal bedrijven beschikten ook over een recente omgevingsvergunning, vandaar dat het niet op zijn plaats was om hen een flankerend beleid te gaan aanbieden. Pas bij een nieuwe vergunningsaanvraag wordt de impactscore herberekend en is het beoordelingskader van belang. Sommige bedrijven hebben nog jarenlang een vergunning lopen. Zo was de situatie toen, het stikstofakkoord was er toen nog niet.

Op vraag van *Bruno Tobback* bevestigt *Toon Denys* dat het over september 2021 gaat.

Bruno Tobback vraagt zich af hoe een rood bedrijf in september 2021 toch een recente omgevingsvergunning kon hebben.

Toon Denys wijst op het verschil tussen wat bekend is bij de VLM op basis van dierenaantallen, de Habitatkaart 2020, de emissies 2020 waaruit impactscores voortkomen enerzijds en de scores die voortkomen uit berekeningen naar aanleiding van een nieuwe omgevingsvergunning. Voor dat dossier wordt een impactscore met een impactscoretool berekend. Het zou kunnen dat dat bedrijf, op basis van de impactscore toen, oranje was. Het kan ook dat een rood bedrijf in het kader van de vergunningsaanvraag door emissie beperkende maatregelen een oranje bedrijf is geworden en in die nieuwe situatie vergund is geraakt.

Bruno Tobback werpt op dat een oranje bedrijf met een recente vergunning nooit rood zou mogen kunnen worden. Hoe werden die recente omgevingsvergunningen verleend waardoor bedrijven rood werden tussen 2014 en 2021?

Toon Denys benadrukt dat de lijsten waarmee gewerkt werd in 2014, 2015 en 2021 indicatief zijn en tot stand zijn gekomen op basis van berekeningen met de Habitatkaarten, de zoekzones, én de emissies van 2013 en 2014. Een bedrijf dat een omgevingsvergunning aanvraagt, bijvoorbeeld in 2018, doet dat niet op basis van emissies in 2013 en 2014, maar wel op basis van de dierbezetting die in de vergunning is opgenomen waarmee de emissies worden berekend. Daar zit een verschil, maar ook in het feit dat de Habitatkaarten ook worden gewijzigd. Pas bij de vergunningsaanvraag kan de impactscore correct worden berekend. Dat bepaalt hoe de aanvraag wordt beoordeeld.

Bruno Tobback vraagt zich af of de juridische waarde van 'rood' of 'oranje' dan niet nul is.

Toon Denys bevestigt dat dat in het kader van de lijsten klopt: de juridische waarde is nul.

Toon Denys finaliseert. Een aantal bedrijven doorliepen het flankerend beleid. Een aantal van de piekbelasters van vandaag stonden niet op de lijst van 2021. Dat kan te maken hebben met het feit dat de piekbelasters zijn berekend met emissies van 2015 en met de Habitatkaart van 2018.

5. Maarten Hens (Departement Omgeving)

Maarten Hens, hoofdadviseur Strategie van het Departement Omgeving, zal een aantal bredere vraagstukken bespreken.

De spreker toont de stikstofdepositie in Vlaanderen in 2015, gemodelleerd met het VLOPS-model. Hij legt uit dat het probleem van stikstofdepositie sterk ruimtelijk is en ingebed zit in ons landgebruik. De bodems waarop de meest stikstofgevoelige natuur in Vlaanderen voorkomt, zijn zandbodems die voorkomen in de Noorderkempen, het noorden van de provincie Limburg en zandig West- en Oost-Vlaanderen. Of het nu gaat over heide, een stuifduin, een grasland, een eikenbos, een bos: alle successiestadia van de natuur die op die bodems voorkomen zijn zeer gevoelig aan nutriënten en aan verdroging. Ze zijn historisch zeer ongeschikt voor landbouw. Het zijn niet de meest vruchtbare bodems en ze hebben een lage capaciteit om water vast te houden. Net in die gebieden heeft zich gaandeweg die niet grondgebonden intensieve veeteelt gevestigd. Dat is een activiteit met een hoge dichtheid aan vee, met een hoge nutriëntendruk op de omgeving en met een hoog waterverbruik. De match van het terreingebruik in die gebieden met het soort natuur dat er van nature voorkomt, bevat de sleutel tot het antwoord op die meer existentiële vragen.

In het kader van de Europese Habitatlijn moeten die gebieden beschermd worden. Het soort natuur dat er voorkomt is typisch voor het Noordwest-Europees laagland. Dat komt in Vlaanderen voor, maar ook in Nederland, Denemarken en in het noorden van Duitsland. In al die landen heeft zich dezelfde ontwikkeling voorgedaan. Op niet de meest geschikte landbouwgronden hebben er zich landbouwvormen geïnstalleerd die niet compatibel zijn met die omgeving. Vandaar het stikstofprobleem. Dat blijkt ook duidelijk uit de SBZ-H en de overschrijding van die KDW's. Er zijn gebieden in Vlaanderen – Haspengouw, grote delen van Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen – met rijkere, beter gebufferde bodems waar dit probleem zich niet stelt. Dat hangt enerzijds samen met de bodemgesteldheid maar ook met de landbouwvormen die zich in dat gebied vestigen. De problemen zitten op de nutriëntgevoelige, arme zandbodems. Dat blijkt heel duidelijk uit de kaart en uit de analyses van het INBO over de staat van instandhouding van de natuur. Voor 75 procent van de A-habitats, dat zijn de meest gevoelige habitats, is stikstof een hoge drukfactor en voor 85 procent van de A-habitats vormt een te hoge stikstofbelasting een bedreiging om te komen tot een gunstige staat van instandhouding. Dat schetst de uitdaging waar we voor staan in Vlaanderen. Het probleem stelt zich ook in Nederland, in het noorden van Duitsland en in Denemarken.

Maarten Hens stelt dat landbouw niet wordt geïsoleerd. Het feit is echter wel dat landbouwactiviteiten en natuur dicht bij elkaar zitten. Door het volume aan activiteiten die ontplooid worden is 44,5 procent van de stikstofdepositie in Vlaanderen afkomstig van de landbouw. De belangrijkste component zijn de emissies uit stallen en mestopslag en emissies die het gevolg zijn van uitrijden en beweiden. Dat is ook zichtbaar in de emissies in Vlaanderen die worden uitgedrukt in ton stikstof, waarbij de emissie van NO_x ongeveer van dezelfde orde van grootte is als die van ammoniak: 32 kiloton versus 34 kiloton. Sinds de Vlaamse Regering in 2014 beslist heeft dat er een PAS moet komen zijn de emissies van NO_x sterk teruggelopen en de emissies van ammoniak bouwen zeer geleidelijk af.

Het doel van de PAS is dubbel: enerzijds bijdragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen door de impact van stikstofdepositie op speciale beschermingszones structureel en planmatig terug te dringen en anderzijds het systeem van vergunningverlening in Vlaanderen compatibel maken met de Habitatrichtlijn door een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader te maken waarin vergunning- en toestemmingverlening kunnen plaatsvinden, niet alleen rekening houdend met de ecologische context maar ook met sociale en economische randvoorwaarden.

De doelstelling van de ontwerp-PAS richt zich op 2030 en daarbij is als doel gesteld dat de overschrijding van de kritische depositiewaarden van de meest stikstofgevoelige habitats tegen 2030 in vergelijking met de referentietoestand van emissie

in 2015 met de helft moet afnemen. Volgens de spreker is dat geen gemakkelijke opgave en zijn er verschillende strategieën mogelijk. Het vertrekpunt was: als men alle bestaand beleid doorrekent en de emissies laat lopen zoals ze lopen en het huidig significantiekader toepast, haalt men de 2030-doelstelling niet. Ook met alle maatregelen uit het in 2019 goedgekeurde Luchtbeleidsplan, dat primair inzet op het terugdringen van de emissies van NO_x, komt men er niet. Het vertrekpunt om bijkomende scenario's door te rekenen, was dat extra reducties boven op het Luchtbeleidsplan nodig zijn. Dit is een verdelingsvraagstuk: wie moet er wat doen en waar moet men dat doen? Daarvoor zijn verschillende ruimtelijke strategieën uitgewerkt: enerzijds vooral de emissies die vlakbij de SBZ-H zitten terugdringen, of anderzijds het vraagstuk solidariseren en maximaal inzetten op emissiereducties over heel Vlaanderen zodat iedereen bijdraagt. Al die scenario's zijn vergeleken en een aantal scenario's zijn passend beoordeeld in het kader van de plan-MER. Uit die scenario's heeft de Vlaamse Regering het G8-scenario geselecteerd als basis voor de ontwerp-PAS. Volgens dit scenario is de opgave dat de ammoniakuitstoot tussen 2015 en 2030 met 40 procent zal afnemen en dat voor NO_x de uitstoot tussen 2015 en 2030 met 45 procent zal afnemen. Voor ammoniak en voor NO_x is de opgave dus van dezelfde grootte en ligt er geen bovenmatige nadruk op het één noch het ander. De globale emissiereductie van stikstof over de periode 2015-2030 komt neer op een reductie van 43 procent. Dat is van dezelfde grootteorde als de doelstellingen die Nederland vooropstelt.

Als men gaat kijken tot welk ruimtelijk patroon de maatregelen uit het G8-scenario leiden in 2030, komen er opnieuw dezelfde patronen uit, aldus Maarten Hens. De depositie blijft op Vlaams niveau nog altijd het hoogste in zandig West- en Oost-Vlaanderen, de Noorderkempen en het noorden van Limburg. De depositie in Midden-Vlaanderen, Haspengouw en dergelijke, en ook in de kustregio is een stuk lager. Op de verschilkaart tussen 2015 en 2030 ziet men dat de emissies in bovenvermelde gebieden sterk teruggebracht worden, dat de emissies in de zone van de Antwerpse haven ook teruggedrongen worden en dat de depositie op het hoofdwegennet ook sterk afneemt.

Maarten Hens haalt de vraag rond Turnhout aan: waarom is het nodig om daar bijkomende inspanningen te doen? In het G8-scenario heeft de Vlaamse Regering er dus voor gekozen om verspreid over Vlaanderen maatregelen te nemen. Als men dat doet, stelt men vast dat in vijf speciale beschermingszones voor een of meerdere habitattypes die 2030-doelstelling nog niet gerealiseerd wordt: de Kalmthoutse Heide, het Turnhouts Vennengebied, De Maten, de Mechelse Heide en de Voerstreek, allemaal SBZ's in de provincies Antwerpen en Limburg, elk met een eigen emissiecontext, met eigen instandhoudingsdoelstellingen en met grote verschillen in de te realiseren doelf afstand. Die gebieden zijn in detail bekeken: wat is de bijdrage van het buitenland in de emissiecontext, welke lokale bronnen zijn er nog? In de passende beoordeling is men daar door middel van maatwerk voor vier van de vijf gebieden tot een oplossing gekomen waarbij geen bijkomende emissiereducties ten opzichte van het G8-pakket nodig zijn. Door het ruimtelijk alloceren van natuurdoelen en door gerichte herstel- en inrichtingsmaatregelen kan de 2030-doelstelling er gerealiseerd worden. In het Turnhouts Vennengebied zit men in een andere situatie: daar is er lokaal nog een zeer hoge bijdrage van de landbouw in vergelijking met de input vanuit het buitenland, daar heeft men ook zeer grote oppervlaktes van een bepaald habitatype, in die zin dat de staat van instandhouding van het habitatype in dat SBZ eigenlijk bepalend is voor de staat van instandhouding op Vlaams niveau, en stelt men ook vast dat herstel- en inrichtingsmaatregelen daar niet werken omdat de milieudruk op die systemen zo hoog is dat investeringen in herstel die daar gebeurd zijn, na een paar jaar teniet gedaan zijn door de problematiek van waterhuishouding, waterkwaliteit en nutriëntenbelasting. Wegens de totaliteit van deze redenen is er voor dit gebied gekozen dat er een ontwikkelingsplan komt waarbij een toekomsttraject uitgezet wordt, zowel voor natuur als voor landbouw, dat de ontwikkeling van het gebied in een plooi

moet leggen die compatibel is met dit kader. Dit is door de Vlaamse Regering in handen gelegd van een intendant, die ondertussen ook aan de slag is in dit gebied.

II. Bespreking

1. Bruno Tobbac

Bruno Tobbac bedankt de sprekers voor de heldere uiteenzetting. Hij stelt dat de discussie nu echter moet gaan over de situatie vandaag en over de maatregelen die nu nodig zijn.

De spreker verbaast zich in de eerste plaats over het feit dat men in de jaren na de eerste en de tweede lijst van rode en oranje bedrijven, vergunningen is blijven afleveren aan bedrijven die er a priori misschien geen hadden mogen krijgen en al helemaal niet wanneer ze vervolgens rode bedrijven zouden worden. Hij veronderstelt dat de vergunningverleners, in principe de gemeentebesturen en provincies, de lijst met de rode en oranje bedrijven niet in hun bezit hadden. Hij vraagt aan de heer Rutten of de hele vergunningverleningsprocedure en het erover waken dat er geen rode of oranje bedrijven bijkomen, enkel afhankelijk was van de adviesverlening die gebeurde vanuit ANB. Dat was immers de enige manier waarop de vergunningverleners informatie konden krijgen over de vergunbaarheid en de impactscore van die bedrijven. Voor de rest wisten ze niets. Ze konden te goeder trouw een vergunning verlenen waardoor een oranje bedrijf rood werd zonder dat ze, buiten het advies dat ze kregen, wisten dat dit het geval was.

Kan de heer Rutten informatie geven over die adviesverlening? Wanneer er vergunningsaanvragen waren, werd dat advies dan systematisch verleend? Werd er extra aandacht besteed aan oranje en rode bedrijven? Bestaan er lijsten van oranje bedrijven die vergund zijn in de periode tussen 2014 en 2021, van aangevraagde vergunningen en adviezen die daarover verleend zijn, van vergunningen die geweigerd zijn op basis van die adviezen? Is er een stramien van praktijken waarbij er systematisch rekening werd gehouden met de impactscores bij het verlenen van de adviezen?

Vervolgens had Bruno Tobbac ook graag wat uitleg gekregen van de verschillende sprekers over passend beheer, maatwerk en dergelijke begrippen. Hij vraagt wanneer er een beoordeling gemaakt wordt rond passend beheer en bijvoorbeeld rond bedrijfsvoering. Wordt dat gemonitord en gehandhaafd? Anders is het immers compleet zinloos om zich rijk te rekenen met maatregelen die toch niet gebeuren?

2. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts dankt de sprekers. De spreker zal eerst ingaan op de lijsten en daarna enkele technische vragen stellen.

Ze merkt op dat er over het stikstofakkoord en meer bepaald de lijst met rode bedrijven heel wat publieke uitspraken zijn gedaan. Zo stelde minister Demir in het parlement dat de regering heeft beslist dat de rode bedrijven, die bedrijven zijn die reeds in 2015 rood waren. In De Afspraak stelde de minister dat er geen nieuwe lijst is gemaakt en dat er wordt gewerkt met de lijst van 2015. In de conceptnota staat er bovendien letterlijk: "Alle piekbelasters (= veeteeltbedrijven, mestverwerkers, industriële puntbronnen enzovoort met impactscore >50% in referentiejaar 2015) stoppen." Verderop in de nota staat bovendien te lezen: "Rode bedrijven: verplichte stopzetting uiterlijk tegen eind 2025; doelgroep = foto van 2015". Het lid verbaast zich erover dat een foto van 2015 te berekenen valt in 2022. Wie heeft die lijst van 58 bedrijven opgemaakt? Wie heeft de opdracht gekregen om te gaan berekenen met BWK 2018, EMAV 2.1 en Meteo 2015? Was dat

in opdracht of is dat een eigen lezing van het stikstofakkoord? Wanneer is die lijst van 58 bedrijven dan precies opgemaakt?

Van de lijst van 58 bedrijven hebben er 41 bedrijven een brief ontvangen. Wie heeft aan wie opdracht gegeven om die 41 bedrijven te bepalen enerzijds en een brief te versturen anderzijds? Het parlementslid meent begrepen hebben dat de VLM de brief heeft gestuurd. Daarnaast werd er aangegeven door Toon Denys dat de bedrijven die een omgevingsvergunning hebben gekregen, niet werden gebeld omdat ze al een procedure hebben doorlopen, waarbij een impactscore werd berekend en waarbij een oordeel werd geveld. Zij konden met andere woorden niet meer onder de rode bedrijven vallen. Het parlementslid ontvangt echter duidelijk signalen van bedrijven die al een omgevingsvergunning hebben, dat ze toch een brief hebben gekregen. Waarom is beslist dat die bedrijven met een omgevingsvergunning alsnog een brief moesten krijgen waarin stond dat ze moesten stoppen?

Het lid wijst er verder op dat de minister heeft aangegeven dat een aantal bedrijven op de lijst een omgevingsvergunning hebben. De bedrijven die contact hebben gehad met de VLM en flankerende maatregelen hebben genomen, zijn er uitgehaald. Er zijn echter ook bedrijven die zelfstandig een reconversie of aanpassingen aan hun bedrijf hebben gedaan waardoor ze een andere impactscore hebben gekregen en dus ook een andere vergunningstoestand, en dus waarschijnlijk niet meer rood zijn. Hoe komt het dat deze bedrijven niet van de lijst zijn gehaald?

Minister Demir heeft ook gesteld dat alle bedrijven die een brief hebben ontvangen, gecontacteerd zijn in de zomer of in september-oktober 2021. Er wordt verwezen naar een belronde. Het lid stelt vast dat die belronde gebeurde op basis van nog een andere lijst die gebaseerd is op de biologische waarderingskaart van 2020 en de emissies van 2014. Dat zijn opnieuw andere parameters dan voor die 58 bedrijven. Kan de spreker daaruit concluderen dat in de belronde die in 2021 gebeurd is niet alle bedrijven gebeld werden die effectief een brief hebben gekregen?

Het lid wenst verder te vernemen hoeveel van de 41 rode bedrijven vandaag reeds bezocht zijn en wat de bevindingen zijn van die bedrijfsbezoeken. Het is de bedoeling om deze bezoeken af te ronden voor 17 juni 2022. Echter, dat is de laatste dag van het openbaar onderzoek. Dat is erg laat voor die bedrijven, aangezien er blijkbaar belangrijke individuele gegevens zijn die men enkel via het bedrijfsbezoek kan verkrijgen.

Voor het tweede deel van haar tussenkomst gaat de spreker in op een aantal technische aspecten.

Een aantal bedrijfsspecifieke gegevens, zoals het aantal dieren, de ligging, het ventilatiepunt en de hoogte van ventilatie hebben een serieuze impact op de impactscore van een bedrijf. Bij het IFDM-model worden een aantal basismodelparameters gehanteerd: een uittreedhoogte van 5 meter en er wordt van uit gegaan dat er geen pluimstijging is. De buitentemperatuur wordt daarmee op 0 gezet, hetgeen natuurlijk niet realistisch is. Wat is de parameter voor de ventilatiepunten? Kan men iets zeggen over de ligging van dat ventilatiepunt? Als men modelmatig iets moet uitrekenen, werkt men wellicht ook met een aantal gemiddelden. Deze worden nu gebruikt om individuele bedrijven te beoordelen want de parameters zijn bepalend voor de impactscore. In welke mate mag men deze gebruiken op individueel bedrijfsniveau? Liggen de modelparameters gemiddeld lager of hoger?

Als men geen pluimstijging voorziet, creëert men een stikstofdeken dicht bij de bedrijven, maar men weet dat dit deken in realiteit verder reikt. Voor industrie echter zegt men dat het veel verder reikt en rekent men maar tot een bepaalde

afstand. Vergroot men dan niet het effect van landbouwbedrijven op de nabije omgeving?

Tinne Rombouts heeft ook vragen over het VLOPS-model. Er wordt aangegeven dat de invoergegevens kunnen verschillen en dat de cellen in overschrijding kunnen wijzigen. Welke parameters in VLOPS zorgen ervoor dat het model moet worden bijgestuurd? VLOPS brengt ook de achtergronddepositie in beeld. Is de conclusie correct dat met dezelfde emissiegegevens maar met andere achtergronden, een bedrijf een hogere impactscore kan krijgen? Het zou dus niet afhangen van de bedrijfsspecifieke gegevens maar van het feit dat het model wordt geactualiseerd. Klopt het dus dat door te sleutelen aan het model een bedrijf andere impactscores kan krijgen?

In 2021 kampten heel veel bedrijven met rode cijfers. Als het niet aan het VLOPS-model ligt en de bedrijfssituaties dezelfde zijn gebleven, dan is de vraag hoe het komt dat het aantal rode bedrijven en impactscores doorheen het jaar zo kan wisselen.

Uit de cijfers blijkt dat het passend beheer evolueert van 19.872 hectare in 2014 naar 39.032 hectare in 2015. Toch is er voor de zoekzones slechts een beperkte daling van 65.572 naar 41.935 hectare. Kan ANB dit verklaren?

Tot slot vraagt Tinne Rombouts hoe, met het huidige passend beheer en de extra natuurdoelstellingen die zijn gealloceerd, de inkrimping van de zoekzones kan worden berekend, en waarom die oefening nog niet is gebeurd. Zijn die zoekzones intussen geactualiseerd? Kan dat en is dat voorzien?

3. Gwendolyn Rutten

Gwendolyn Rutten dankt de sprekers.

Het lid staat achter het stikstofakkoord, maar benadrukt dat het in ieders belang is dat er duidelijkheid is en rechtszekerheid wordt geboden aan alle betrokkenen.

Voor de spreker is het verschil tussen een impactscore in referentiejaar 2015 en de mestproductie in 2015 heel duidelijk. Het is bovendien ook helder dat niet alleen moet worden gekeken naar wat in de Mestbank is aangegeven in 2016. De ratio legis van het akkoord gaat over bedrijven die al zeven jaar weten dat ze rood kleuren en daar tijdig over gecontacteerd zijn door de administratie. Nu beslist de regering dat bedrijven die op die rode lijst staan, vervroegd moeten worden gesloten en worden gecompenseerd. Hoe sneller men sluit, hoe meer de overheid zal compenseren.

Gwendolyn Rutten is dan ook verbolgen de administratie vandaag te horen zeggen dat de politici het akkoord verkeerd zouden hebben gelezen en dat er wel degelijk een nieuwe lijst is gemaakt. Zij vraagt zich af of de administratie dat politieke akkoord op eigen initiatief heeft geïnterpreteerd of daartoe de opdracht heeft gekregen, want dat is een belangrijk politiek vraagstuk. Iedereen heeft de voorbije weken bevestigd zich aan dat akkoord te houden maar dan is het wel essentieel te weten wat dat akkoord precies is. Vandaag heeft Gwendolyn Rutten echter iets anders gehoord dan wat de minister en andere leden van de regering de voorbije weken hebben verteld. Ofwel weet de regering niet hoe ze haar eigen akkoord moet interpreteren, ofwel interpreteert de administratie het akkoord op een andere manier. Dit is relevant omdat er minstens één bedrijf op de lijst staat waarvan in de lijsten in 2014 en 2015 geen sprake was, en dit bedrijf in mei 2022 een rode brief heeft gekregen. Dat is in flagrante tegenspraak met het politieke akkoord dat stelt dat de rode lijst bestaat uit bedrijven die al minstens zeven jaar weten dat ze een probleemgeval zijn en daar iets aan konden doen.

In de conceptnota is sprake van 58 bedrijven in 2015. 18 bedrijven zijn door flankerend beleid van de lijst gehaald. Er zouden dus 40 bedrijven moeten overblijven. Echter, dat klopt niet met de informatie die tot nu toe beschikbaar was. Op de lijst van 2015 staan 54 en geen 58 bedrijven. Op de lijst die ter inzage is gegeven, staan 41 en geen 40 bedrijven. Dat lijken details maar het gaat over het levenswerk van mensen. Vraag is dan ook waar die verschillen vandaan komen.

Tot slot merkt het lid op dat de 12 bedrijven die zijn gestopt, de 5 bedrijven waarvan de aanvraag lopende is en het ene bedrijf dat mogelijk nog van de lijst gaat, dan toch in 2015 op een lijst hadden moeten staan. Daarover is nog zeer veel onduidelijkheid.

4. Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege dankt de sprekers.

De spreker begint met dezelfde vraag die ze aan de minister heeft gesteld. Het doel van de Europese biodiversiteitsstrategie is dat de natuur in een goede staat van instandhouding komt tegen 2050. Dit akkoord is geënt op 2030. Zullen de doelstellingen van dit akkoord worden gehaald tegen 2030? Hoe zal dit worden gemonitord en kan dit worden gegarandeerd? Hoe wordt naar 2050 gekeken? Zal men in 2030 opnieuw voor deze oefening staan en op basis van welke gegevens zal dat dan gebeuren?

De spreker hekelt de vele discussies over de samenstelling van de lijsten en pleit ervoor om op een rechtszekere manier absoluut door te gaan met het stikstokakkoord.

Wat de link betreft tussen de rode lijst en omgevingsvergunningen, merkt het lid op dat er gezegd is geweest dat ook bedrijven die op de rode lijst staan, nog omgevingsvergunningen konden krijgen. Nochtans waren de bedrijven die in 2015 op de rode lijst stonden, bedoeld om uit te doven en zouden zij niet meer kunnen vergund worden. Op de lijst van 41 staan volgens Mieke Schauvliege minstens 3 bedrijven die een omgevingsvergunning van onbepaalde duur hebben gekregen. Deze bedrijven stonden bovendien ook op de eerste lijst van 135 en op die van 58.

Het lid heeft een aantal van die bedrijven en de adviesverlening van het ANB grondig bekeken en vastgesteld dat zelfs bedrijven met een grotere impactscore en dus een negatieve impact op de omliggende natuur toch een gunstig advies krijgen. Zij vraagt zich dan ook af hoe die beoordeling en adviesverlening verlopen. Hoe vaak wordt er ondanks een negatieve impact op de natuur volgens de impactscore van 2015, toch een vergunning afgeleverd en dus aan een bedrijf de mogelijkheid gegeven om uit te breiden? De oorspronkelijke lijst van 135 bedrijven is gereduceerd tot 58 bedrijven. Hoeveel van die 77 bedrijven hebben een omgevingsvergunning gekregen van onbepaalde duur? En als de maatregelen niet voldoende zouden zijn, zijn dat dan de eerstvolgende bedrijven die in aanmerking komen om verscherpte maatregelen op toe te passen?

Verder merkt Mieke Schauvliege op dat het berekeningsmodel gebaseerd is op het werkelijke aantal dieren en niet op wat er vergund is. Meestal is er echter meer vergund dan er effectief dieren op het bedrijf zijn. Betekent dat dat er nog uitbreidingen kunnen gebeuren en er dus meer uitstoot kan zijn dan wat er in de modellen aanwezig is? Is de toestand dus slechter dan nu gemodelleerd wordt? Eenzelfde vraag kan gesteld worden in verband met het luchtbeleidsplan. In de huidige prognoses wordt ervan uitgegaan dat de maatregelen uit het plan rigoureuus worden uitgevoerd. Is dat de realiteit? Wat indien dat niet het geval is? Zal dan bij de evaluatie in 2030 niet blijken dat die strenge maatregelen nog niet voldoende waren om de doelstelling te bereiken?

5. Leo Pieters

Leo Pieters dankt de sprekers voor de informatie die ze verschaft hebben en is benieuwd naar de antwoorden op de reeds gestelde vragen.

Hij legt de sprekers eerst een situatie voor: als de rode bedrijven nu allemaal een schouw van 20 of 25 meter hoog bouwen, is er dan geen probleem meer? Er werd immers aangegeven dat de industrie anders gemeten wordt, omdat ze daar lange schouwen hebben. Dus als de rode bedrijven de lucht in de stal afzuigen en door een schouw duwen, is het probleem dan vermeden?

Leo Pieters stelt ook vast dat de Europese doelstelling op 2045 mikt, terwijl Vlaanderen nu focust op 2030. Dat betekent dat landbouwbedrijven die investeringen doen op een termijn van 10 jaar, dus tegen 2030, na 2030 terug in de problemen kunnen komen omdat de regels dan mogelijk nog worden aangescherpt. Investerings die nu gebeuren moeten dus minstens de kritische depositiewaarde respecteren, anders zijn ze waardeloos. Hoe zal dit akkoord, met de berekeningen, de doelstelling van 2045 halen?

De minister heeft tot slot ook gezegd dat het akkoord juridisch robuust is, maar Leo Pieters verneemt dat dat niet het geval is. Wie ligt aan de basis daarvan? De minister of haar administratie?

6. Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele is gerustgesteld door het feit dat mevrouw Rutten en mevrouw Rombouts gezegd hebben dat zij het stikstofakkoord belangrijk vinden.

Vandaag spitst de discussie zich nogal toe op lijsten en cijfers, terwijl die toch relatief zijn, aldus het lid. Immers, als men een vergunning aanvraagt, wordt alles nog eens precies herberekend en tegen het licht gehouden. Bovendien loopt nu het openbaar onderzoek dus bedrijven die kunnen aantonen dat hun impactscore lager ligt, zullen ongetwijfeld gehoord worden. Ook de cijfers dienen in perspectief te worden geplaatst. Er zijn in Vlaanderen in totaal 23.000 landbouwexploitaties, waarvan er nu 41 in de problemen komen. Eerst waren het er 135, nu nog 41. Wilfried Vandaele betwijfelt of het geloofwaardig is om daar nu nog rek op te zoeken.

Er is ook discussie over de vraag of het om de lijst van 2015 of de gegevens van 2015 gaat. Wilfried Vandaele leest in de conceptnota, die goedgekeurd is door de drie coalitiepartners, dat het over de gegevens gaat. Hij herinnert eraan dat het referentiejaar 2015 is gekozen onder de vorige minister, toen zij het plan-MER heeft opgestart. Als een bedrijf in 2014 100 runderen heeft en in 2015 een vergunning krijgt om naar 267 runderen te gaan, in kwetsbaar gebied, lijkt het de spreker zeer twijfelachtig dat men helemaal niet zou beseffen dat men dat doet.

Het verontrust Wilfried Vandaele ook dat er bij de behandeling van aanvragen en bij de advisering flink over en weer blijkt te worden gemaaid tussen belangenorganisaties en de administratie. De spreker gaat daar verder niet op in, omdat dat punt onderhevig is aan de vertrouwelijkheid, maar hij benadrukt dat het belangrijk is dat de adviezen correct tot stand komen en dat er geen problematische bedrijven in kwetsbaar gebied alsnog vergund worden.

7. Bart Dochy

Bart Dochy voegt daar nog twee elementen aan toe. De diverse modellen zijn gebaseerd op wetenschappelijke gegevens en analyses, maar als één parameter in het model wijzigt, kan dat een heel groot effect hebben. Zeker voor bedrijven

die dicht bij de grens van 50 procent of bij die van 0,5 procent zitten, kan dat bepalend zijn. Is daar een procedure voor? Is er een validatie wanneer parameters in het model worden aangepast?

Ten tweede wijst het lid op het belang van het openbaar onderzoek voor de rode bedrijven. Het zou immers godelklaagd zijn dat voor een bedrijf dat vandaag in de feiten niet meer rood is en dus niet meer als piekbelaster kan worden beschouwd, overheidsmiddelen worden geïnvesteerd om het uit te kopen. Men moet daar heel omzichtig mee zijn, want het gaat nog altijd over mensen. Als het effectief tot een onteigening leidt, moet deze heel goed onderbouwd zijn en moet het duidelijk zijn dat die bedrijven een onredelijke impact hebben. Zo niet, is het ten eerste een verkwisting van overheidsmiddelen en ten tweede een onredelijke last die wordt gelegd op de betrokken gezinnen.

8. Wouter Lefebvre

Wouter Lefebvre geeft toelichting over de modelparameters. In het model zitten de gegevens die VITO heeft voor meer dan 22.000 bedrijven. Jammer genoeg beschikt VITO niet voor ieder bedrijf over de data inzake de ventilatieopeningen. Wel ter beschikking is hetgeen de landbouwer zelf opgeeft bij zijn Mestbankaangifte. Op basis daarvan wordt de locatie bepaald en wordt één ventilatiepunt bepaald. Alleen als er meerdere stallen op grote afstand van elkaar liggen, worden er meerdere ventilatiepunten bepaald.

In sommige gevallen zijn die standaardparameters vermoedelijk 'worst case' voor de boer, in sommige gevallen niet. Bij een open rundveestapel van 5 meter hoog komt niet alles langs de nok en zal er veel langs de zijkant komen. Er is inderdaad geen pluimstijging, terwijl die er in werkelijkheid waarschijnlijk wel is, zij het beperkt. Daarnaast wordt er ook geen rekening gehouden met de gebouweninvloed. De meeste stallen hebben geen echte schouw. Het resultaat is dat als de wind aan de stal passeert, het gebouw turbulentie zal veroorzaken en op een gegeven moment zelfs die pluim naar beneden zal trekken. Dat fenomeen is gekend onder de naam 'building downwash'. Als je dat wil meerekenen heb je heel gedetailleerde modellen en heel sterke parameters nodig én zou dat eigenlijk heel lokaal de situatie verergeren. Deze parameters zijn wel belangrijk als er gesproken wordt over de lokale effecten van piekbelasters.

VITO werkt dus met basismodelparameters omdat men niet alle gegevens heeft. Maar, zoals de heer Vandaele zei, deze gegevens kunnen worden aangereikt door de landbouwer en worden vergeleken met de gegevens die VITO ter beschikking heeft. Als daaruit een fout blijkt, moet die gecorrigeerd worden. Anderzijds zijn het overgrote deel van de gegevens die gebruikt worden, aangegeven door de landbouwers: aantal dieren, staltype en locatie.

Op de vraag of VLOPS een invloed kan hebben op de impactscore antwoordt de spreker dat dat kan in het geval dat de plaats waar het bedrijf het grootste effect heeft vlak tegen de kritische depositiewaarde ligt. Als die door de nieuwe VLOPS daar net onder komt, gaat de impactscore opeens dalen. Als die daar net boven komt, gaat de impactscore stijgen omdat er dan een nieuw punt meegerekend wordt. Maar als men spreekt over piekbelasters, dan gaat het over bedrijven die al 50 procent van de depositie zelf opvullen. De kans is nihil dat die bedrijven tegen de KDW zitten. Integendeel, die gaan er ruim boven zitten. Als dat ene bedrijf al 50 procent van de KDW invult, komt men samen met het buitenland en de andere bedrijven erbij waarschijnlijk heel snel boven de KDW.

Op de vraag wat de oorzaken zijn van het verspringen van bedrijven op de rode en oranje lijsten, geeft de spreker aan dat vooral wordt veroorzaakt door emissieverandering (verandering van de veebezetting en of stalsystemen). Daarnaast

kunnen er veranderingen ontstaan door betere kennis. Bijvoorbeeld de aanpassing van een bodembedekkingskaart kan een effect hebben. Ook VLOPS kan een effect hebben. Deze veranderingen gaan echter in twee richtingen: de impactscore van een bedrijf kan stijgen maar ook dalen. De spreker verduidelijkt ook dat deze veranderingen niet doorgevoerd worden om een specifiek bedrijf 'een peer te stoven'.

Wat als alle landbouwbedrijven een schouw zetten van 20 tot 25 meter hoog en een luchtwasser? Wat de luchtwasser betreft stelt de spreker dat dit mogelijk is voor ammoniakemissiearme stallen in een gesloten stalsysteem en dat dit wel degelijk een grote reductie zal opleveren. Als alle bedrijven met gesloten stallen luchtwassers gaan zetten en die goed gaan gebruiken, zal de ammoniakemissie sterk dalen en dan zal de druk op de natuurgebieden van stikstofdepositie uit de lucht verminderen. De spreker benadrukt wel dat dit een theoretische abstractie is van de praktijk. Met hogere schouwen kan men, in tegenstelling tot luchtwassers, niet de druk van de landbouw op de omgeving sterk doen dalen.

Tot slot antwoordt de spreker op de vraag van Bart Dochy. Als men een drempelwaarde instelt, dan hebben kleine verschuivingen rond die grens inderdaad grote gevolgen. Dat is echter onvermijdelijk wanneer men werkt met een drempelwaarde. De spreker verwijst opnieuw naar wat de heer Vandaele zei: de boer heeft de meest exacte gegevens en kan dus aangeven waar de berekeningen afwijken met zijn cijfers. Voor een algemene scenarioberekening in de toekomst is één individueel bedrijf niet doorslaggevend, zeker als het gaat over een drempel van 0,5 procent of de vergunningsdrempel van 0,025 procent. Als er één naar boven schiet en één eronder, dan is het algemeen resultaat hetzelfde.

9. Jos Rutten

Jos Rutten van het ANB gaat in op de vragen van de heer Tobback en mevrouw Schauvliege over de aspecten van de adviesverlening. Hij wijst erop dat het ANB maar een van de adviesverleners is en geen vergunningverlenende overheid. Elk advies van het ANB, maar ook van andere administraties moet bovendien steeds gekaderd worden in de tijdgeest waarin de vergunning verleend is. En elk advies moet ook gelinkt worden aan een vergunningsaanvraag en aan het al dan niet bestaand significantiekader. Sinds april 2014 zijn er zes fases te onderscheiden in de adviesverlening waaraan de administraties zich moesten houden.

In de fase voor april 2014 bestond er voor het ANB ruwweg geen manier om de impact te evalueren. Het enige, bruikbare document was het Richtlijnenboek Landbouwdieren dat werd gebruikt voor MER-plichtige inrichtingen. In alle andere gevallen moest er ad hoc geoordeeld worden, op basis van kennis uit studierapporten enzovoort. Voor april 2014 kwam de vergunningverlening rond stikstof voor de meeste administraties slechts sporadisch aan de orde.

De zaak veranderde met de beslissing van april 2014. De omzendbrief werd uitgewerkt. In de periode van april 2014 tot 2015 heeft het ANB heel voorzichtig geadviseerd. Het is voor de adviesverlening veel duidelijker geworden toen de omzendbrief van 20 februari 2015 met het eerste significantiekader gepubliceerd werd. Het ANB heeft de adviesverlening vanaf 20 februari 2015 correct gedaan, conform het toen geldige significantiekader.

Op 1 juli 2017 was er de tweede omzendbrief, met een versoepeling van het significantiekader ten opzichte van de beslissing van februari 2015. De allereerste PAS-lijst met een duidelijke wetenschappelijke onderbouwing van emissiereducerende staltechnieken – een maatregel die dateert van juli 2015 en in de loop van de jaren ook geoptimaliseerd is – was voor de adviesverlenende instanties en administraties een handig document om adviezen op te baseren.

Het ANB is pas sinds 27 november 2015 een adviesverlenende instantie. Dat verklaart volgens de spreker dat voor die datum het ANB niet alle omgevingsvergunningsaanvragen met betrekking tot rode of oranje bedrijven te zien kreeg. De dispatching van de adviesverlening gebeurde daarvoor door het Departement Omgeving. Hij is van mening dat het ANB vanaf 1 juli 2017 het bestaande significantiekader correct toegepast heeft.

Dan is er het stikstofarrest van 25 februari 2021 waarbij het bestaande significantiekader verworpen is. In die periode heeft het ANB voornamelijk ongunstig geadviseerd. Met de ministeriële instructie van 2 mei 2021 waren er heel duidelijke richtsnoeren. Het ANB heeft die proberen toe te passen in de adviesverlening.

De spreker concludeert dat elke nieuwe fase die hij genoemd heeft, geleid heeft tot onzekerheid bij de adviesverlenende instanties over hoe om te gaan met de nieuwe gegevens en richtlijnen. Men kan van het ANB dus niet verwachten dat er niet links en rechts een dossier door de mazen van het net geglipt is.

Hij bevestigt dat er rode bedrijven zijn die een omgevingsvergunning gekregen hebben met een positief advies van het ANB. In 2015 stond immers nergens bepaald dat de rode bedrijven niet meer vergund mochten worden. De rode lijst was louter een toegangsticket voor het herstructureringsbeleid. Als het ANB een omgevingsvergunningsaanvraag ontving van een bedrijf dat een rood bedrijf was in 2015, vervolgens een hele reeks stikstofreductiemaatregelen had toegepast volgens de PAS-lijst en onder de drempel van 50 procent was gezakt, dan verleende het ANB een positief advies. Immers, op dat moment haalde dat bedrijf een bepaalde reductie volgens het eerste significantiekader en was het geen rood bedrijf meer.

De spreker concludeert dat het in de toenmalige tijdsgeest en met de toen geldende spelregels wel degelijk mogelijk was dat een bedrijf van de rode lijst van 2015 een omgevingsvergunning kreeg op basis van een positief advies van het ANB. Als een vergunningsaanvraag werd ingediend met de nieuwe emissiereducerende technieken, dan werd geoordeeld dat er een significante daling was van de uitstoot van het bedrijf, en dan werd ook een positief advies gegeven.

Bruno Tobback concludeert dat de rode lijst enkel toegang gaf tot flankerend beleid, en stelt zich de vraag of er bij het geven van vergunningen aan oranje en rode bedrijven rekening werd gehouden met het feit dat men een systeem creëerde waarbij men een vergunning verleende aan bedrijven die vervolgens uitgekocht werden. Hij stelt dat de Vlaamse administratie vergunningen gaf die vervolgens aanleiding gaven tot bijkomende kosten voor de Vlaamse overheid, door de uitkoopregeling en de begeleide stopzetting.

De *voorzitter* merkt op dat Jos Rutten heeft verwezen naar rode bedrijven die omwille van emissiereducerende technieken oranje zouden worden, niet omgekeerd.

Mieke Schauvliege merkt op dat ze adviezen van ANB heeft gelezen in dossiers waar de impactscore niet wijzigt, waar er geen flankerende maatregelen worden opgelegd maar waar men wel een eeuwigdurende vergunning verleend. In het advies staat het argument te lezen dat men 15 hectare nodig heeft om een habitat in stand te houden, en als het bedrijf aan een kleinere habitat ligt het dus niet kan bijdragen tot instandhouding door minder uit te stoten. Op basis van dat argument stelt men dat de standstill word gerespecteerd.

Volgens het lid is dat geen juiste interpretatie van de PAS-regeling van 2017. Op die manier wordt op basis van een eigenaardige redenering een eeuwigdurende vergunning verleend aan een bedrijf dat eerst een negatief advies heeft gekregen. Ze vraagt zich af op welke richtlijnen dit gebaseerd is.

Jos Rutten antwoordt dat het significantiekader voor oranje bedrijven voor 1 juli 2017 bepaalde dat ze enkel hervergund konden worden als ze hun uitstoot met minstens 30 procent reduceerden. Vanaf 1 juli 2017 kwam er een significantiekader binnen de groep van 5 tot 50 procent, de oranje bedrijven, dat bepaalde dat zij mochten hervergund worden binnen hun uitstoot op dat moment.

Mieke Schauvliege merkt op dat het in deze gaat over rode bedrijven.

Wilfried Vandaele voegt daaraan toe dat er na 2017 3 van de 41 rode bedrijven hervergund zijn.

De *voorzitter* vraagt *Wilfried Vandaele* om te specificeren of het over hervergunningen gaat of over uitbreidingen.

Tinne Rombouts zegt er in de commissie niet vrijuit mag gesproken worden over de stukken die werden ingekeken, tenzij het in een gesloten zitting gebeurt. Ze wil het debat wel ten gronde voeren, als iedereen vrijuit kan spreken.

De *voorzitter* repliceert dat er wel cases kunnen beschreven worden, zonder dat er naar een individueel dossier verwezen wordt.

Mieke Schauvliege vindt deze discussie wel degelijk relevant en zegt dat er een keuze moet gemaakt worden. Ofwel wordt er gewerkt met een vaste lijst die niet kan veranderen, wat rechtszekerheid en duidelijkheid geeft, ofwel levert men maatwerk af, maar dan moet men aanvaarden dat lijsten evolueren.

Tinne Rombouts herhaalt haar vraag hoe het komt dat bedrijven die een omgevingsvergunning kregen, en die inspanningen gedaan hebben, niet van de rode lijst gehaald werden. Er moet ook rekening mee worden gehouden dat bepaalde impactscores berekend zijn op zoekzones en men moet vermijden om vergunningen te weigeren op locaties waar het onmogelijk is om natuurbescherming te verlenen. De spreker wil vooral nu de antwoorden van de sprekers verder aanhoren.

Gwendolyn Rutten stelt dat er kan gediscussieerd worden over welke bedrijven rood zijn, maar evengoed stelt zich de vraag wanneer welke bedrijven rood waren. Ze vult aan dat er een significant aantal bedrijven is die in 2015 oranje waren en die in 2022 rood zijn. Als er dus in de tussentijd vergunningen zijn afgeleverd, dan waren die bedrijven in 2015 wel oranje! We zitten dus met een heel rechtsonzekere situatie.

Wilfried Vandaele herhaalt dat, met positief advies van het ANB, 3 bedrijven hervergund zijn, die op de lijst van 41 rode bedrijven van 2015 stonden, vaak na briefwisseling en emailverkeer tussen belangenorganisaties en de administratie.

Leo Pieters wil weten of er nu 6 oranje bedrijven zijn die rood geworden zijn, zoals mevrouw Rutten zei, of 3, zoals de minister zei.

Tinne Rombouts benadrukt dat er bij de 3 bedrijven van de rode lijst die een omgevingsvergunning gekregen hebben geen fout is gebeurd in het verleden, omdat de impactscores bij die bedrijven niet boven de 50 procent ligt. Ze stonden wel op de rode lijst, maar de impactscores staan in de vergunningsdossiers vermeld.

Bruno Tobback benadrukt dat de kern van de discussie gaat over het vergunningenbeleid. Rechtszekerheid zit namelijk vervat in vergunningen en in wetgeving. Deze en de vorige Vlaamse Regering hebben vergunningen verleend aan bedrijven die op een rode of oranje lijst stonden. Als het beleid sindsdien de status van bedrijven heeft veranderd door hen vergunningen toe te kennen, dan kan men dat met dit politiek akkoord niet terugdraaien tenzij men wil toegeven dat er

vergunningen werden verleend aan bedrijven waarvan de uitstoot is toegenomen en er een politiek akkoord is gemaakt om het eigen vergunningenbeleid weer af te kopen. De spreker richt zich tot mevrouw Rutten en stelt er vanuit te gaan dat liberalen zich verantwoordelijk gedragen met geld van de belastingbetaler.

Volgens het lid wil mevrouw Rutten dat men eerst vergunningen blijft verlenen volgens een adviesbeleid – waarvan het overigens onduidelijk is waarop de afwijgingen gebaseerd zijn – waardoor bedrijven plots veel meer uitstoten en een grotere impact hebben, om dan enkele jaren later te zeggen dat de overheid hen zal afkopen. De politieke vraag is of er gesjacherd werd op kosten van de belastingbetaler om aan een aantal bedrijven geen vergunning te moeten weigeren om vervolgens die investeringen, die dikwijls miljoenen euro's bedragen, terug te kopen.

Het lid wil van de administratie een antwoord op volgende vraag: werden er in het vergunningenbeleid kosten gecreëerd voor de Vlaamse belastingbetaler door uitbreiding van bedrijven toe te laten die daardoor op de rode lijst zijn terechtgekomen en die men nu moet uitkopen met centen van de burger?

Gwendolyn Rutten repliceert dat een politiek akkoord geen zaak is van de meerderheid *as such*. Het politiek akkoord is vertaald in een openbaar onderzoek, dat als basis zal dienen voor het decreet. Ze vindt het met andere woorden essentieel om te weten wat het politieke akkoord inhield en of het politieke akkoord strookt met wat de minister, de regeringsleden en de administratie hebben verteld. Er is daar namelijk een discrepantie, en het is nu eenmaal de taak van de parlementsleden om de regering te controleren.

Ten tweede heeft het lid bij inzage in het dossier vastgesteld dat er bedrijven zijn die in 2015 duidelijk oranje waren die nu ineens op de rode lijst staan. Als bedrijven die al rood waren in 2014 en 2015 toch nog een vergunning gekregen hebben, wil ze daar graag een verklaring voor. Ze denkt dat daar een uitleg voor bestaat. Ze maant de heer Tobback aan om zich bij de feiten te houden en met kennis van zaken te spreken.

Bruno Tobback stelt de discussie graag op niveau te willen voeren. Hij denkt dat hij deze en andere relevante commissies al veel langer volgt dan mevrouw Rutten en dus veel meer dossiers heeft ingekeken.

Het gaat hem niet om die rode bedrijven. Hij vindt de voorliggende lijst op zich zelfs niet relevant, want het feit of een bedrijf rood is of niet heeft geen enkele juridische impact. Met rechtszekerheid heeft dat eigenlijk niets te maken. De rechtszekerheid zit in de uitstootnormen en dus in de impact die een bedrijf heeft op de stikstofdepositie. Of men dat dan rode, gele, groene, oranje of paarse bedrijven noemt, maakt op zich geen enkel verschil. De voornaamste vraag is: heeft de vorige Vlaamse Regering – die al sinds 2014 op de hoogte was – een beleid gevoerd waarbij ze enerzijds een lijst maakte en anderzijds vergunningen bleef afleveren. Want als mevrouw Rutten deze en andere commissies wat vaker had gevolgd, zou ze volgens het lid weten dat in de voorbije legislatuur en ook in deze legislatuur de veestapel is blijven toenemen. De meerderheid heeft dus een beleid gevoerd dat ertoe geleid heeft dat het probleem blijft toenemen.

Het lid gaat akkoord met het uitkopen en vergoeden van bedrijven maar hoopt vooral dat men nu verantwoordelijkheid zal nemen ten opzichte van deze ondernemers en hen geen vergunningen blijft verlenen om miljoenen te investeren in schulden aan te gaan. Deze regering moet leren duidelijk maken wat kan en wat niet kan. Vervolgens legt ze de last bij de belastingbetaler, die dan maar de rotzooi moet opruimen van de overheid die haar verantwoordelijkheid niet heeft willen nemen.

De *voorzitter* raadt de heer Tobback aan om, ondanks de kennis die hij zichzelf toedicht, toch eens de tijd te nemen om de documenten in te kijken die bij de secretaris-generaal liggen, zodat hij zijn manier van reageren misschien wat kan bijsturen.

Jos Rutten stelt voor om te luisteren naar wat Jeroen Nachtergaele (afdelingshoofd AVES) te zeggen heeft over de omgevingsvergunningen voor drie grote bedrijven die op de lijst staan van piekbelasters.

10. Jeroen Nachtergaele

Jeroen Nachtergaele verduidelijkt dat de rode lijst waarnaar wordt verwezen, niet voorligt op het moment van vergunningverlening. Wat wel voorligt is de aanvraag, die kan verschillen van wat op dat moment vergund is en van wat in rekening is genomen om die lijst samen te stellen. Er wordt dus gekeken naar de aanvraag.

De spreker gaat in op een aantal stellingen. *Jos Rutten* heeft zes fases geschetst. Hij maakt abstractie van de fase voordat er significantiekaders waren, maar in de opvolging van significantiekaders heeft geen van die kaders toegelaten dat er een stijging kon ontstaan van het aantal rode bedrijven. Dat was dus niet mogelijk.

Een andere situatie is die waarnaar mevrouw Schauvliege verwees. Ze had het over een bepaald advies – niet nader te noemen in een openbare zitting – dat een onderdeel is van het flankerend beleid. Op het moment dat er flankerend beleid wordt gevoerd, werd nagegaan of het als overheid aangewezen was om, onder regie van de VLM, dit bedrijf uit te kopen. Als dan wordt vastgesteld dat de oorsprong van dat rood zijn ligt in het feit dat er een impact is op een stuk zoekzone dat op zichzelf nooit kan bijdragen aan de gunstige staat van instandhouding, en dat het louter wegnemen van die zoekzone en het abstract maken van wat daar al dan niet ontwikkeld kan worden, ertoe leidt dat dat bedrijf niet meer rood is, dan is er in die context een bepaald advies gegeven. Dat advies is niet gegeven om verder toe te laten dat dat bedrijf uitbreidt. Het bedrijf in kwestie heeft erkende PAS-reducerende, emissiereducerende maatregelen genomen. Dat gebeurde niet op het niveau van de vergunningverlening maar na een heel traject van flankerend beleid, waarbij de vraag werd gesteld of het de beste keuze was om dit bedrijf op te kopen en daarvoor belastingmiddelen in te zetten. Er werd toen geoordeeld dat er andere opties waren. De spreker hoopt dat dat wat helderheid schept over die concrete zaak.

Jos Rutten komt tot de vraag van mevrouw Rombouts waarom het ANB niet verder is gegaan met de optimalisatie van de zoekzones. De zoekzones waren onderdeel van de managementplannen. De administratie heeft sinds 2018 geen opdracht meer gekregen om verder te gaan met de optimalisatie van de zoekzones.

11. Thomas Defoort

Thomas Defoort vult aan dat de oppervlakte van de zoekzones een mathematische berekening is op basis van het openstaand saldo. Heel wat van de nieuwe oppervlakte passend beheer overlapt met voorlopige zoekzones, wat ook logisch is omdat het in principe de meest geschikte plekken waren. Dat was goed nieuws; het passend beheer lag dus op de juiste plaats. Verder is die oppervlakte dan vermenigvuldigd met oppervlaktefactoren. De zoekzones overlappen onderling. In de nota die vooraf is bezorgd, is op pagina 9 een lijn 'vrije ruimte' toegevoegd, wat de oppervlakte is die niet bedekt is door passend beheer en niet bedekt door zoekzones, en die neemt toe met ongeveer een kwart. Op het moment van de berekeningen vond men dat een gunstig resultaat, maar wat nog belangrijker was op dat moment was dat het zoekzonemodel zowel op ecologische als socio-economische parameters een positiever resultaat gaf. Het aantal rode bedrijven werd meer dan

gehalveerd. Dat was een van de redenen waarom men op dat moment vrede kon nemen met de uitkomst.

12. Toon Denys

Toon Denys zegt dat de handhaving van luchtwassers niet door ANB gebeurt maar wel door het departement voor de klasse I-bedrijven en door de VLM, die daar samenwerkingsafspraken over hebben.

Bruno Tobbyack merkt op dat zijn vraag niet alleen ging over de handhaving van luchtwassers, maar over het geheel van de beoordeling van passende maatregelen die de uitstoot naar beneden zouden moeten brengen. Hoe worden de randvoorwaarden in de vergunningen gehandhaafd? Een voorbeeld dat al vaak aan bod is geweest tijdens deze commissie, bevindt zich in die situatie. De vraag is hoeveel andere gevallen er zo nog zijn.

Toon Denys antwoordt dat dit gaat over controle op de vergunningsvoorwaarden. De vergunning wordt verleend door de vergunningverlener en daarin staat welke voorwaarden er nageleefd moeten worden en dus ook welke PAS-technieken of andere ammoniakemissiearme staltechnieken er toegepast moeten worden. Dat zit bij Handhaving.

Voor klasse 2-bedrijven is het een bevoegdheid is van de gemeenten en voor klasse 1-bedrijven van het Departement Omgeving, Handhaving en de Vlaamse Landmaatschappij.

Bruno Tobbyack herhaalt zijn vraag of iemand kan zeggen in welke mate die zaken worden gecontroleerd of dat er fictieve maatregelen genomen worden waarbij dan achteraf wordt vastgesteld dat de depositie vele malen hoger is dan initieel berekend en er nog veel grovere maatregelen en ingrepen nodig zullen zijn.

Volgens *Toon Denys* is er geen specifieke controle op de bedrijven die hervergund zijn of op de piekbelasterslijst staan. Die controle zit in het algemene controleprogramma, zoals ook andere bedrijven worden gecontroleerd die oranje zijn of zelfs groen en technieken moeten toepassen.

Bruno Tobbyack is verbaast dat er in een dermate politiek gevoel dossier geen handhavingsprogramma is, desnoods steekproefsgewijs.

Toon Denys antwoordt dat er op dit moment geen specifiek controleprogramma is voor die bedrijven. Alle bedrijven worden in het algemeen gecontroleerd. Daarnaast waren er in 2021 en 2020 specifieke controles door zowel het departement als door de Vlaamse Landmaatschappij op die emissiearme technieken, zoals luchtwassers. Er is toen gecommuniceerd dat er een probleem is met die luchtwassers.

Bruno Tobbyack vindt het hallucinant dat er ondanks de ingenieuze modellen en de felle ruzies over de het politiek akkoord niemand weet of die vergunningen nageleefd worden. Is dat dan die geroemde Vlaamse bestuurscultuur? De spreker schaamt zich diep.

Toon Denys antwoordt dat de bedrijven die een nieuwe omgevingsvergunning hebben gekregen, opgenomen worden in het algemeen controleprogramma. Vlaanderen moet de klasse 1-bedrijven controleren en de gemeenten moeten de klasse 2-bedrijven controleren.

Maarten Hens wijst erop dat het niet de Vlaamse overheid is die in eerste aanleg vergunningen verleent, maar de lokale besturen.

Vanuit de Vlaamse overheid is er wel degelijk een gerichte campagne gebeurd en gepland, bijvoorbeeld inzake de handhaving van luchtwassers. Daar is vastgesteld dat het functioneren van die systemen voor veel verbetering vatbaar is. In het luchtbeleidsplan en deze PAS zitten daarom maatregelen vervat om te komen tot elektronische monitoring van die systemen, zowel bij nieuwe als bij reeds geplaatste installaties. Net om die reden is opvolging van de prestaties maar ook het op voorhand wetenschappelijk beoordelen van de prestaties van de systemen, een belangrijk element in de PAS. De indruk wekken dat binnen de bevoegdheden van de Vlaamse administratie er op geen enkele manier gehandhaafd wordt, is dan ook niet correct.

Toon Denys antwoordt dat er momenteel 8 bedrijven zijn bezocht en dat er in totaal dertig afspraken zijn gemaakt. Er moeten dus nog elf afspraken gemaakt worden. De bedoeling is om rond te zijn vooraleer het openbaar onderzoek is afgelopen.

Het is te vroeg om uit deze bezoeken al conclusies te trekken, aldus *Toon Denys*. Men verwerkt de informatie en maakt een bedrijfsspecifieke inventarisering op. Nadien zal men bekijken welke aanbevelingen men doet vanuit de administratie.

Volgens *Toon Denys* moet het duidelijk zijn dat die lijst van 58 niet door de administratie is gemaakt maar is afgeklopt door de Vlaamse Regering, na een lang proces van modeleringen door VITO en debat in de Vlaamse Regering. Het referentiejaar is inderdaad 2015. Er is een semantische discussie over die foto 2015. In de documenten en de plan-MER is er echter duidelijk omschreven dat het gaat over de emissies van 2015.

Toon Denys reconstrueert vervolgens hoe men tot die 41 is gekomen. Hij start bij de 58 bedrijven: deze zijn opgenomen in de modelleringen door VITO, verwerkt in de plan-MER en er is rekening mee gehouden bij de passende beoordeling. Van die 58 zijn er 5 bedrijven die in 2014 of 2015 geen enkel signaal hebben gekregen dat ze rood zouden zijn. Die 5 heeft men van de lijst gehaald. Dan komt men aan 53 bedrijven. Vervolgens heeft men 12 bedrijven die het flankerend beleid hebben doorlopen, ook van de lijst gehaald. Dan komt men op 41. Dat het er geen 40 maar 41 zijn komt omdat er een verspringer is die oorspronkelijk wel op de lijst van het flankerend beleid stond maar uiteindelijk niet is ingestapt in het flankerend beleid.

Tot slot wijst de spreker op een laatste element. Er is inderdaad een bedrijf dat niet op de lijst van 2014 of 2015 stond. Het bedrijf heeft de VLM wel gecontacteerd toen het donkeroranje was. Daarop heeft de VLM een bedrijfsbezoek gebracht en een berekening gedaan in maart 2015. Het bedrijf bleek op basis van de verguningsgegevens toen rood te zijn. Het is het bedrijf dus niet onbekend dat het tot de piekbelasters kan behoren.

Gwendolyn Rutten vat samen dat het bedrijf in kwestie dus niet op een lijst in 2014 of 2015 stond en op basis van een berekening in maart 2015 het bedrijf wel op die lijst hoorde te staan. Vijf andere bedrijven heeft men van de lijst van 58 bedrijven gehaald omdat ze geen weet hadden van hun rode kleur.

Wat de abdij van Averbode betreft, waar er louter is gebeld en waar er geen enkel bedrijfsbezoek heeft plaatsgevonden, heeft de VLM beslist om de boerderij van de abdij te laten staan op de lijst. Dat is onbegrijpelijk, aldus het lid. Wie heeft bepaald dat die 5 bedrijven van de lijst werden gehaald?

Dat is gebeurd in overleg met de politiek, aldus *Toon Denys*.

De spreker stelt verder dat de VLM de 2 andere oranje bedrijven heeft getelefoneerd en dat zij een bezoek hebben gevraagd.

Van het telefoongesprek met de abdij van Averbode heeft de VLM gedetailleerde gegevens. Zo heeft men genoteerd dat de abdij had aangegeven geen interesse te hebben in een onderzoek omdat ze pas, in het begin van het jaar, een nieuwe vergunning had gekregen. Men wilde eventueel later een onderzoek maar men zou daarvoor zelf contact opnemen. De VLM gaf in het telefoongesprek aan, zoals bij alle bedrijven, dat er een nieuwe impactscoretool was en dat de abdij op basis van de gegevens van de VLM in de categorie rood kwam te staan. De VLM heeft gevraagd om de gegevens van de vergunning in te vullen in de nieuwe impactscoretool om zo het resultaat te zien. Misschien heeft de abdij dat wel gedaan, maar daar heeft de VLM geen informatie over. De abdij heeft wel teruggekoppeld met een adviesbureau. Indien de abdij de gegevens zou hebben ingevuld, had ze zelf kunnen vaststellen dat ze zeker tot de rode categorie zou behoren op basis van hun afgeleverde vergunning.

Gwendolyn Rutten gaat dieper in op het feit dat het logboek verwijst naar de vergunning die werd afgeleverd aan de abdij. In die vergunning staan milderende maatregelen. Bovendien stelt de vergunning dat met naleving van die milderende maatregelen de impactscore lager zal zijn dan tevoren en dat de situatie na vergunning dus gunstiger zal zijn dan de situatie ervoor. Volgens het lid zegt de heer Denys nu dat op basis van een telefoontje de VLM wist dat men een vergunning had gekregen, maar dat men vervolgens zelf geen enkele rekening heeft gehouden met de gegevens uit die vergunning. Onbegrijpelijk, aldus het lid.

Voor 5 andere bedrijven was het politiek blijkbaar wel opportuun om ze van de lijst te halen.

Tinne Rombouts verduidelijkt haar vraag over wie de lijst van 58 heeft opgesteld. Concreet wil ze weten wie de opdracht heeft gegeven om te werken met de BWK 18, EMAV 2.1 en Meteo 2015.

Vervolgens gaat ze dieper in op haar vraag over de 41 bedrijven. Wie heeft er beslist om de bedrijven die waren ingestapt in flankerend beleid bij de VLM uit de lijst te halen maar de bedrijven die zelf acties ondernomen hadden om tot een gunstigere situatie te komen, niet? Is die check dan niet gebeurd? Is daar politiek niet op gewezen?

Toon Denys antwoordt dat die check niet is gebeurd. De beslissing is genomen op basis van de toestand van 2015. Met de historiek van voor 2015 en die van na 2015 is geen rekening gehouden. Er is inderdaad een risico dat er na 2015 een en ander is gebeurd met bepaalde bedrijven.

Tinne Rombouts werpt op dat in het politiek akkoord, in de conceptnota, nochtans staat dat die check wel zou moeten gebeuren. Is daar bewust van afgeweken?

Toon Denys repliceert dat in de conceptnota staat dat er van de 58 veehouderijen 18 niet langer op de lijst staan "wegens stopzetting, aflopen vergunning, verplaatsing, omvorming ...".

Gwendolyn Rutten vraagt zich af waarom men in 2022 echter de kaart van 2018 heeft gebruikt als er al een kaart van 2020 bestaat.

Maarten Hens antwoordt dat die berekeningen zijn uitgevoerd in het kader van het plan-MER, een proces dat is gestart in 2018. Op het moment dat het plan-MER startte, is al het meest recente beschikbare materiaal samengelegd met het oog op de toekomstberekeningen. Sindsdien zijn er twintig scenario's doorgerekend, eerst om vast te stellen dat business as usual geen optie was, dan, in 2019, om vast te stellen dat het luchtbeleidsplan niet werkte. Men is gaandeweg blijven scenario's berekenen. De richtlijnen van het plan-MER bepalen echter wel dat de

emissies van 2015 de referentietoestand zijn waardoor deze in de berekeningen altijd dezelfde is gebleven en men daar dus aan vast zit.

Gwendolyn Rutten werpt op dat het materiaal waarnaar Maarten Hens verwijst niet de vergunningen bevatte en ook niet de milderende maatregelen.

Maarten Hens antwoordt dat er is gekeken naar het emissiejaar. De vergunningen van die 22.000 bedrijven heeft men inderdaad niet samengelegd. Milderende maatregelen werden meegenomen, in de toestand van 2015, in de mate dat ze waren aangemeld.

Gwendolyn Rutten concludeert dat er dus totaal geen rekening is gehouden met vergunningen met milderende maatregelen die men na 2015 heeft verkregen.

Maarten Hens repliceert dat hij antwoordde op de vraag over de keuze qua basis-materiaal om het referentiejaar 2015 te modelleren. Alles wat op dat moment voor landbouwers werd toegepast in het kader van de verplichting tot ammoniakemissiearme technieken, zit daar mee in. In 2015 was er nog geen sprake van een PAS-lijst. Landbouwers gaven toen dus ook nog geen passende maatregelen op in hun Mestbankaangifte.

Gwendolyn Rutten vraagt of het dan een fictieve toestand betreft.

Maarten Hens spreekt dat tegen. Dat is de toestand die landbouwers in 2016 zo waarheidsgetrouw mogelijk aangeven, net zoals men doet bij de belastingbrief.

In dit dossier is het belangrijk om de toestand van de habitats te kennen. In het plan-MER werd ervoor gekozen om de meest recent beschikbare informatie te nemen, om de ligging van de actuele habitats zo accuraat mogelijk te kennen. Op dat moment was dat de nieuwe versie van de habitatkaart, van 2018. In de aanloop naar 2014 en nadien is het INBO gericht aan het 'herkarteren' in de SBZ-H om de toestand van de habitats steeds verfijnder en accurater in beeld te brengen. Het gaat dus ook niet om aanpassingen van de biologische waarderingskaart. Het gaat om actualisering die er steeds op gericht zijn om die waarderingskaart beter en accurater te maken. Dat maakt dat de administratie de informatie mee heeft tot en met de karteringen van 2017. In de habitatkaart van 2015 staat meer actueel habitat en ook meer onzeker habitat. De door de administratie gebruikte kaart bevat minder habitat en is een verfijning van het kaartmateriaal dat in 2015 voorhanden was.

Bij de start van het plan-MER heeft de administratie besloten de meest recente beschikbare technologie te nemen voor het modelleren van emissies in de toekomst. Er is dan gerekend met EMAV 2.1.

Gwendolyn Rutten werpt op dat net werd gezegd dat het plan-MER al eerder was gestart. EMAV is echter pas in 2019 in werking getreden.

Maarten Hens antwoordt dat het proces voor de opmaak van het plan-MER in 2019 is gestart. In 2019 is men scenario's beginnen te berekenen, op basis van alle meest recent beschikbare technologie, met het kaartmateriaal versie 2018, op basis emissiejaar 2015 en met EMAV 2.1.

Gwendolyn Rutten twijfelt er niet aan dat het EMAV-model een goed model is. De spreker verbaast er zich over dat men enerzijds wel het EMAV-model (dat dateert van 2019) gebruikt, maar wel blijft rekenen met de kaarten van 2018, terwijl er in 2020 reeds nieuwe kaarten waren.

Maarten Hens repliceert dat de biologische waarderingskaart tweejaarlijks wordt geüpdatet. De volgende actualisatie van die kaart is die van 2020. Doorheen het plan-MER-proces heeft men die kaarten constant gehouden.

Gwendolyn Rutten poneert dat men voor het politiek akkoord heeft gekeken naar de mest van het productiejaar 2015, de kaart van 2018 en het EMAV-model van 2019, opdat het scenario goed zou uitkomen.

Maarten Hens repliceert dat die keuzes toen al waren gemaakt. Die 58 piekbelasters heeft men altijd in die berekeningen gezet. Vanaf het moment dat de scenario's werden gemaakt waarin de piekbelasters werden uitgeschakeld, zijn het altijd dezelfde locaties, dezelfde bedrijven geweest die in die scenario's werden uitgeschakeld. De lijst van 58 piekbelasters die in het plan-MER werd gebruikt, is invariant gebleven.

Volgens *Gwendolyn Rutten* zegt de heer Hens daarmee dat de lijst van 58 van het plan-MER dezelfde zou moeten als de lijst van 58 die in het parlement ter inzage ligt. Er was een lijst van 41 piekbelasters, maar daar zijn nog 17 ontbrekende bijgekomen. Ze stelt voor aan de voorzitter dat men die vergelijking nog zou kunnen maken.

Wouter Lefebvre vult aan dat het de vaste praxis bij MER-dossiers is om in het begin van zulke dossiers vast te klikken met welke laag je werkt. Verander je die laag immers in de loop van het dossier, dan krijg je verschuivingen. Het eerste scenario is nog berekend op basis van het oude, het tweede op basis van het nieuwe. In dezen is het sleutelmoment 2019, met de keuze voor de best beschikbare technieken en kaarten van dat moment. Het EMAV-model is 2.1, maar het referentiejaar was in de richtlijnen van het plan-MER vastgelegd op 2015. Je past EMAV 2.1 dus toe op de data van de Mestbank voor 2015.

Gwendolyn Rutten geeft aan dat dat duidelijk is maar begrijpt niet waarom men geen conceptnota maakt waarin staat opgenomen dat men exact dezelfde dataset zal gebruiken als in de plan-MER die is opgestart in 2018.

Maarten Hens is het ermee eens dat de tekst in de conceptnota op die manier kan worden gelezen. Het gaat hier dus om de piekbelasters uit het referentiejaar 2015. Hij merkt op dat het altijd die 58 bedrijven zijn geweest, in die hele plan-MER-procedure. Hij hoort vanuit het parlement de semantische interpretatie dat het moet gaan over de lijst die in 2015 aan de landbouwers bekend is gemaakt.

Gwendolyn Rutten noemt dat geen semantische discussie. Ze gelooft dat zij en de andere parlementsleden voldoende hebben aangetoond dat dat de verklaringen van de leden van de regering zelf zijn. Het zijn de leden van de regering die erop hebben gewezen dat het gaat over de lijst van 2015, en niet het referentiejaar 2015. Dit is een belangrijke, politieke discussie, maar die moet niet worden gevoerd tussen administratie en parlement. De administratie heeft correct uitgelegd welke parameters er zijn gebruikt in de lijst. Er is een antwoord gekomen op de vraag wie die lijst heeft gemaakt. Nu moet dus de politieke discussie verdergezet worden.

13. Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele heeft de uitleg van de ambtenaren gehoord, en heeft niet de indruk dat men over één nacht ijs is gegaan. *Gwendolyn Rutten* had het over het feit dat er in de omgevingsvergunning maatregelen ingeschreven worden die dan effectief de impact verkleinen. Het lid stelt zich de vraag of de impact dan wel voldoende klein is. Maar wat de spreker vooral is opgevallen, is dat er in tal van dossiers rekening wordt gehouden met maatregelen, en dat die ook worden

meegerekend in die dossiers, terwijl dat eigenlijk geen gevalideerde of gekende maatregelen zijn. Dat lijkt hem ook een belangrijk element.

Bruno Tobback gaf een aantal keren aan dat deze meerderheid van alles roept, maar op het terrein wel vergunningen blijft uitreiken. Wilfried Vandaele wijst erop dat die vergunningen doorgaans niet op Vlaams niveau worden uitgereikt, maar in de meeste gevallen op het niveau van de deputaties. En het gaat dan niet altijd om dezelfde partijen die in de Vlaamse Regering in de meerderheid zitten.

Wilfried Vandaele richt zich ten slotte tot Toon Denys. Er werd een aantal keren aangehaald dat het not done is om landbouwers over zulke belangrijke zaken enkel op te bellen. Een aantal sprekers vindt dat een te lichtzinnige manier om zulke informatie mee te delen. Was het telefonisch contact een concreet initiatief van de VLM of was dat een instructie van de politiek?

Toon Denys bevestigt dat het kabinet de instructie heeft gegeven om telefonisch contact op te nemen. Ook de wijze waarop bedrijven zouden worden ingelicht, de concrete bewoordingen, werd bepaald door het kabinet. In oktober 2015 heeft men een stand van zaken opgemaakt, en was men bezig met het contacteren van de bedrijven na de verfijnde berekening. Niemand heeft toen geopperd of dat wel een goede werkwijze is. Bovendien heeft geen enkel bedrijf gevraagd om die informatie eens op papier te zetten.

Vandaag stelt men die werkwijze echter wel in vraag omdat er nu een stikstofakkoord is, waarbij men refereert aan 2015. Vandaag zegt men dat die bedrijven een brief hadden moeten krijgen, maar er werd ook tussen 2016 en 2020 geen brief verstuurd. Moet men dan jaarlijks een brief sturen met een actuele stand en de mededeling dat dit een indicatieve waarde is?

Zoals gezegd is het van belang dat, zolang de vergunning loopt, die impactscore geen rol speelt. Op het moment dat men een nieuwe vergunningsaanvraag indient, moet die impactscore worden berekend en weet men op welke manier men zal worden beoordeeld.

14. Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege begrijpt dat in het model geen rekening wordt gehouden met de vergunde toestand. Betekent dat dan dat er nog bedrijven kunnen uitbreiden zonder dat de impact daarvan op de stikstofuitstoot wordt gemeten in het model?

Hetzelfde geldt voor het luchtbeleidsplan. Men gaat uit van de uitvoering van de maatregelen van dat luchtbeleidsplan. Maar wat als dat niet gebeurt? Zit men daar dan meteen met een achterstand?

Ten slotte kijkt het lid naar 2050. Ze vraagt zich in eerste instantie af of de maatregelen die voor 2030 voorgesteld worden, leiden tot de vooropgestelde doelen van 2030. In tweede instantie vraagt ze zich af hoe zit het met het vervolgtraject richting 2050.

15. Leo Pieters

Leo Pieters vraagt aan de VLM waar men de grens legt tussen waar men niet de meting gebruikt – bij de controle van de vergunningverlening – en waar men wel de meting gebruikt. Hoe ligt dat in balans? Wat gebruikt men voor welke beoordeling?

16. Bruno Tobback

Bruno Tobback vindt dat er een nogal creatieve waslijst bestaat van wat men milderende maatregelen noemt in vergunningen. Bestaat er een soort van richtlijn, of zelfs een decretale maatregel, over wat aanvaardbare, effectieve en controleerbare milderende maatregelen zijn die in vergunningen kunnen worden opgenomen? Hij is het eens met Wilfried Vandaele dat vergunningen op het niveau van de deputatie worden gegeven, maar het is wel de Vlaamse overheid en het Vlaams Parlement die decreten, richtlijnen en adviezen opstellen, op basis waarvan die vergunningen worden afgeleverd. Is er in de adviesverlening enige duidelijkheid over wat dan die milderende maatregelen zijn? Is er in omzendbrieven enige duidelijkheid, of is het niet nodig om dat te doen? En wordt dat gehandhaafd?

Toon Denys legt uit dat het bedrijf dat in 2014 en 2015 als oranje werd beschouwd, op basis van de gegevens van de VLM, om een bedrijfsbezoek heeft gevraagd. Men is daar geweest en heeft berekend dat het bedrijf op basis van de vergunning rood was, al was het niet rood op basis van de dierenaantallen. Dat was het criterium om het bedrijf op de lijst van de 41 te houden. Hij geeft aan dat er wel een vergunning is berekend, maar niet naar aanleiding van een vergunningverlening. Die vergunning was er al in het verleden.

17. Gwendolyn Rutten

Gwendolyn Rutten herhaalt dat er in dat geval wel rekening werd gehouden met de vergunning, nota bene om ze op de lijst te zetten, ook al stonden ze er niet op in 2014 en 2015. Een louter bedrijfsbezoek waar wel met een vergunning rekening wordt gehouden pakt volgens haar dus negatief uit en is vandaag een verantwoording voor het feit dat een bedrijf toch op de lijst staat. In andere gevallen, waar de vergunning in omgekeerde richting positief werkt, zegt men dat de ze het aan de telefoon hebben gehoord, maar toch doen ze er niets mee, zo stelt Rutten.

Toon Denys antwoordt dat als dezelfde methodiek was toegepast voor de abdij, het resultaat hetzelfde zou zijn als vandaag. Dat is niet gebeurd, maar is volgens hem geen probleem. De abdij staat niet onterecht op de lijst.

Gwendolyn Rutten stelt dat de conclusie zou kunnen zijn dat het onterecht is dat het andere bedrijf op de lijst staat.

Maarten Hens begrijpt dat niet werd gekeken naar de vergunning. De gegevens uit de vergunning zijn doorgerekend, met de impactscore, en daarop was het bedrijf rood af. In de vergunning staat niet dat het bedrijf rood is, want die was al verleend vooraleer er sprake was van de PAS of rode bedrijven. Zelfs het concept van de impactscore zal volgens hem niet in de vergunning staan van dat ene bedrijf. Hij verduidelijkt wat Toon Denys bedoelt, namelijk dat de vergunde toestand in maart 2015 is doorgerekend met de impactscore, en dat het bedrijf toen een impactscore had die groter was dan 50 procent.

Gwendolyn Rutten stelt dat Maarten Hens, net zoals zijzelf dat deed op 4 mei, heel duidelijk en terecht heeft gezegd dat men de mestgegevens pas in 2016 kan weten, als het referentiejaar 2015 is. Ze vermeldt dat Toon Denys net heeft gezegd dat de VLM in het najaar van 2015 naar dat bedrijf is gegaan en dat men toen, op basis van de toenmalige toestand, mondeling heeft gezegd dat het bedrijf rood zou zijn geworden. Dat klopt volgens haar niet. Het lid vindt dat ze ofwel allemaal moeten worden beoordeeld op basis van de gegevens van 2016, die zijn ingegeven in de Mestbank, zodat 2015 het referentiejaar is. Ofwel laat men er een bedrijf uit, waar men op bedrijfsbezoek is geweest en waarvoor men op basis van de vergunning, waar nog geen milderende maatregelen in zaten, heeft berekend dat het rood werd.

Maarten Hens stelt dat het betreffende bedrijf wel degelijk rood kleurt op basis van de gegevens die *Gwendolyn Rutten* vermeldt, zoals onder andere de aangifte van 2015. Volgens hem gaat de discussie over de vraag waarom het bedrijf niet van de lijst is gehaald. Hij legt uit dat het bedrijf op basis van een bezoek in maart 2015, bij een doorrekening op basis van de vergunde veebezetting, de boodschap heeft gekregen dat het rood was.

Gwendolyn Rutten stelt dat de vergunde veebezetting een momentopname uit 2015 was en dat het niet ging om het referentiejaar 2015 of 2016.

Maarten Hens geeft aan dat een milieuvergunning niet wordt vastgelegd op een bepaald moment, die telt voor twintig jaar.

Gwendolyn Rutten zegt dat ze dat weet, maar dat haar punt is dat er niet met twee maten en twee gewichten kan worden gerekend.

Volgens *Maarten Hens* is het punt is dat er verduidelijking werd gevraagd bij 5 bedrijven, die op de lijst van de 58 staan en die in de jaren 2014 en 2015 niet eerder het signaal hadden gekregen dat ze een piekbelaster zijn of dat ze rood zijn, hetzij via een PAS-brief, hetzij via telefoon, hetzij via een bezoek en een individuele doorrekening van hun situatie. Daarover gaat de discussie volgens hem.

Hij geeft aan dat mevrouw *Rutten* zegt dat er ook een bedrijf is waar ook is gekeken naar de vergunning om te zien of het een piekbelaster is. Dat is gebeurd op vraag van het bedrijf zelf en dat is de uitleg die hier gegeven wordt. Dat is de reden waarom dat bedrijf op de lijst van piekbelasters wordt gehouden. Het heeft in 2015 wel degelijk de boodschap gekregen dat het rood was. De berekening werd uitgevoerd in het kader van het plan-MER en opnieuw, met de gegevens van de emissies van 2015, de habitatkaart van 2018 en EMAV 2.1, kleurt dat bedrijf rood. Op basis van die twee elementen is het bedrijf op de lijst van de 41 piekbelasters gehouden.

Gwendolyn Rutten herhaalt dat er twee publieke situaties zijn. Een waarbij telefonisch zou zijn meegedeeld dat het bedrijf rood is, maar waar vervolgens niets mee gebeurd is en waarbij ook niet meer naar de vergunning gekeken is. Dat bedrijf is dus blijven staan op de lijst. In de andere situatie is precies het tegenovergestelde gebeurd: het bedrijf was twee keer oranje, men is er wel langsgegaan en heeft op basis van de vergunning mondeling gezegd dat het bedrijf rood zijn kunnen. Dat is wel behouden. Ze begrijpt dat er een uitleg aan moet worden gegeven, maar dat wil volgens haar niet zeggen dat die rechtvaardig en juist is. Ze vindt het niet correct en niet rechtszeker. Volgens het lid is dat niet de fout van de sprekers.

Toon Denys volgt *Maarten Hens*. De 58 bedrijven liggen volgens hem vast en er is gewoon gecheckt welke communicatie er is gevoerd in het verleden. De vraag was of de 41 bedrijven op de lijst ooit de indicatie hebben gekregen dat ze mogelijk rood zijn. Hij stelt dat dat het geval is voor al die bedrijven.

Gwendolyn Rutten vat samen dat telefonisch contact dus een indicatie is en dat een vrijwillig bedrijfsbezoek, waar met andere dingen rekening wordt gehouden, dat ook is. Ze wil graag nog doorgaan op de andere 5 gevallen, eventueel in besloten zitting.

Bart Dochy merkt op dat er een groot verschil is tussen een rood bedrijf dat toegang heeft tot flankerend beleid, en een piekbelaster die mogelijk moet stoppen met de bedrijfsvoering. Hij stelt dat de rode bedrijven gebruikt worden om hen als piekbelaster te beoordelen en zo dus zware gevolgen te koppelen aan het feit of ze al dan niet rood zijn, op de lijst staan enzovoort. Dat is echt iets om over na te denken, aldus het lid.

Chris Steenwegen meldt dat hij graag zou hebben dat de resterende vragen kunnen worden beantwoord.

De voorzitter stelt voor om eerst de resterende vragen te laten beantwoorden door de gasten, daarna kan er nog een aanvullend debat komen.

18. Toon Denys

Toon Denys reageert op de vraag van Bruno Tobback, namelijk of er controle, standaardisatie of normering is in het kader van de vergunningverlening. Hij zegt dat wat de emissiereducerende technieken betreft er een ammoniakemissiearme stallijst bestaat. Voor de varkens en kippen is dat al langer het geval, die is ook zeer sterk gereguleerd. Daarnaast is er sinds 2016 ook een PAS-lijst. Daarop staan staltechnieken, veelal voor de rundveehouderij, want die grote groep had nog geen technieken om emissies te reduceren.

Het lid legt uit dat er een procedure loopt voor de erkenning van technieken. Constructeurs kunnen bepaalde technieken aanmelden bij de overheid. Als de technieken erkend kunnen worden, komen ze op een lijst. De technieken zijn genormeerd en gestandaardiseerd: er staat op de lijst bijvoorbeeld vermeldt wat de techniek precies inhoudt, welke de voorwaarden zijn en hoe er moet worden gecontroleerd. Wanneer technieken dus worden opgenomen in een vergunning weet men heel duidelijk welke normering eraan vasthangt en welke controles erop kunnen worden uitgevoerd. Hij geeft mee dat het wettelijk nog verder verankerd moet worden, maar dat het traject nog loopt.

19. Wouter Lefebvre

Wouter Lefebvre wil nog aanvullen waarom er niet standaard met de vergunningen berekend wordt en wat de effecten daarvan zijn. De reden daarvoor is simpel: vaak zijn deze vergunningen enkel op papier te vinden bij de lokale besturen. Er is dus geen vergunningendatabank. Als je 22.000 bedrijven moet doorrekenen dan heb je wel degelijk een databank nodig. Behoudens vergissing bestaat er dus (nog) geen databank.

Heeft dat dan een groot effect op de deposities? De spreker denkt van wel. Men verwacht dat bepaalde bedrijven hun vergunning niet volledig invullen. Er zijn echter ook situaties gekend waar het omgekeerde geldt blijkbaar. Men ziet bovendien in de VLOPS-berekening dat de kalibratie de laatste jaren zeer dicht bij 1 ligt. Dat wijst erop of dat men met compenserende fouten zit, of – en dat is de meest logische verklaring – dat de globale groep emissies ongeveer klopt. Zal dat eventueel in de toekomst afwijken, bijvoorbeeld wanneer men tal van reducerende maatregelen begint door te rekenen die in realiteit niet gebruikt worden? Men zal dat zien. De spreker verwijst in dat kader naar het luik monitoring dat is opgenomen in het stikstofakkoord en dat goed zal moeten worden uitgewerkt.

Toon Denys voegt daaraan toe dat de VLM tot 2006 een vergunningendatabank had van alle klasse I- en II-bedrijven. Dat was in het kader van de advisering door VLM op vergunningen. Er is toen politiek bepaald dat de VLM geen adviserende rol meer zou hebben.

20. Maarten Hens

Maarten Hens benadrukt het belang van een daadwerkelijke emissiereductie tegen 2030 in ieder van de sectoren. In de Ontwerp PAS is het kader voor vergunningsverlening namelijk expliciet gekoppeld aan het manifesteren van emissiereducties. Om die reden moeten de maatregelen in de PAS juridisch/decretaal verankerd worden en wordt er voorzien in een systeem van nauwgezette monitoring, zowel op

het niveau van de uitvoering van de maatregelen, als op het niveau van de emissies, als op het niveau van de deposities. Zo kan er indien nodig ook worden bijgestuurd in beide richtingen. Deze werkwijze lijkt de spreker juridisch essentieel om tot een rechtszeker akkoord te komen en te zorgen dat de beoordelingskaders die ook deel uitmaken van die definitieve PAS voldoende stand kunnen houden.

Dat betekent dat er binnen zowel de Vlaamse overheid als de lokale besturen systemen moeten worden uitgewerkt (monitoring, databanken enzovoort) om de voortgang van de PAS op al die kritieke elementen op te volgen.

In antwoord op de vraag of er al duidelijkheid is over de tijdshorizon 2050, antwoordt de spreker dat dat voorlopig nog eerder vaag is. Men laat zich in dat kader voornamelijk gidsen door de periodieke rapportering van staat van instandhouding. Daarnaast is het ook afwachten tot wat de PAS zal leiden in de praktijk. Het is moeilijk om dat vandaag exact te voorspellen, ook met de modellen die voorliggen. Men moet ook rekening houden met innovatie en evoluties binnen sectoren: mobiliteit, industrie, landbouw enzovoort. De tijdshorizon 2030 – twee legislaturen – is overzichtelijk en aligneert zich ook met het klimaat- en het luchtkwaliteitsbeleid.

21. Gwendolyn Rutten

Gwendolyn Rutten wenst dieper in te gaan op de bedrijven die in 2014 op de rode lijst stonden, in 2015 oranje zouden zijn geworden en in 2022 opnieuw op de rode lijst opduiken. Op welke manier is er naar deze bedrijven gecommuniceerd? Hebben zij in 2015 een telefoon of brief gekregen? Of zijn zij in de waan gelaten dat ze rood waren?

22. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts benadrukt dat het om veel meer gaat dan alleen de rode lijst. Het gaat om het levenswerk van mensen. En wanneer er zo veel opmerkingen en vragen zijn over een lijst van 41 bedrijven, dan stemt dat niet gerust voor de zovele andere dossiers. De communicatie van de bevoegde minister over de 'foto van 2015' stemt bovendien helemaal niet overeen met de manier waarop de lijst tot stand is gekomen. Wanneer en in welke mate was de bevoegde minister zich hier zelf van bewust?

Tinne Rombouts benadrukt dat gezien de vele vragen en opmerkingen het essentieel is om de bedrijfsspecifieke gegevens voor het einde van het openbaar onderzoek aan de bedrijven te bezorgen. Het gaat erom dat elke burger, ook landbouwers, correct en rechtvaardig wordt behandeld door de overheid.

Er blijven momenteel ook een aantal zaken onduidelijk. Zijn de 41 rode bedrijven allen gebeld geweest in september 2021?

De impactscore van bepaalde bedrijven varieert in de tijd, ondanks het feit dat hun bedrijfssituatie onveranderlijk blijft. Er is dus een element in het bedrijfsmodel, iets dat de landbouwer niet in de hand heeft, dat zorgt voor deze wijziging. Deze wijziging in de impactscore betekent voor sommige bedrijven het verschil tussen stoppen of voortdoen. Bij sommige bedrijven gaat het bovendien over grote verschillen. Welke elementen in het model zijn variabel en kunnen ervoor zorgen dat effectief de impactscore van een bedrijf fluctueert? Eén element heeft men aangegeven, de biologische waarderingskaart. Men verwees in dat kader naar bepaalde natuur die nog mogelijks nog niet gekarteerd was in het verleden en nu wel én dus wordt meegenomen in het berekeningsmodel. Kan het ook gaan over natuur die niet tot de EU-doelstellingen behoort? Als dat niet zo is, kan de BWK geen effect hebben op die verschillende impactscores. Welke elementen in het model zijn nog

variabel en kunnen ervoor zorgen dat effectief de impactscore van een bedrijf fluctueert?

De spreker sluit af met drie vragen. In welke mate zijn andere elementen die een impact hebben op het bereiken van de doelstellingen, meegenomen in het beleid? De spreker haalt het voorbeeld aan van het buitenland. In welke mate wordt het kringloopproces bij landbouw in rekening genomen in het beleid? Is er ondertussen een socio-economische doorrekening gestart? Doen jullie dat zelf of wordt dat uitbesteed aan externen?

23. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen vindt het vreemd dat de administratie een politiek akkoord moet uitleggen en verdedigen ten aanzien van leden van de meerderheid die dit akkoord hebben gesloten. Hij stelt voor dat die leden van de meerderheid zich begeven naar hun eigen ministers en kabinetten en zich daar gaan informeren. Hij dankt de administratie om hier vandaag te zijn en ondanks het gewoel op een correcte en duidelijke manier uitleg te verschaffen. Het is nu zaak om bepaalde vragen te stellen aan zij die het akkoord hebben gesloten.

De spreker benadrukt dat zijn partij wel over een aantal zaken bezorgd blijft. Dit akkoord moet eerst en vooral rechtszekerheid bieden aan alle ondernemers en bedrijven in dit land. Een belangrijk aspect hierbij is duidelijkheid over wat er zal gebeuren na 2030. Hoe kunnen we vermijden dat bepaalde landbouwers investeren en in 2030 opnieuw worden geconfronteerd met moeilijke maatregelen?

Daarnaast moet er ook voldoende zekerheid zijn over het behalen van die milieu- en natuurdoelstellingen. En daar wordt veel minder over gesproken. Worden natuurbeheerplannen ook effectief en tijdig uitgevoerd? Is hetgeen voorligt wel degelijk voldoende robuust? Men discussieert vaak over de bedrijven die van de oranje naar de rode lijst zijn verplaatst, maar er zijn veel meer bedrijven van de rode naar de oranje lijst verschoven door te goochelen met de zoekzones en habitats en dergelijke om net die socio-economische gevolgen te beperken. We riskeerren daardoor bepaalde natuurdoelstellingen niet te bereiken en daar is Groen bezorgd over.

Het is nu van belang om zo snel mogelijk tot een akkoord te komen en dit uit te voeren. We kunnen onze boeren niet nog eens jarenlang gijzelen door dit soort debatten te blijven oppoken en nieuwe obstakels op te werpen tot in den treure. Immers, jaarlijks sluiten er al 1000 landbouwbedrijven die het niet volhouden in het huidige landbouwbeleid. Slechts 13% van de boeren heeft een opvolger. We moeten dus zorgen voor een toekomst voor onze boeren, rekening houdend met het leefmilieu en de natuur.

De *voorzitter* merkt op dat ook de jonge boeren wijzen op problemen inzake rechtszekerheid in dit akkoord. Er is een delegatie van de Groene Kring aanwezig buiten het parlement om met de leden in gesprek te gaan.

24. Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele sluit zich aan bij Chris Steenwegen en stelt dat het niet moeilijk is om in eender welk politiek akkoord gaten te schieten. Men moet eindelijk beseffen wat hier op het spel staat: een mogelijke vergunningenstop. Dat zou economische stilstand betekenen in heel Vlaanderen.

De spreker wijst ook op enige contradictie in de houding van Tinne Rombouts in dit dossier. Toen er moest gedebatteerd worden over de historische, permanente poldergraslanden werd er door onder andere mevrouw Rombouts voor gepleit om

de meest recente Biologische Waarderingskaart te hanteren. Heel wat poldergraslanden waren reeds omgeploegd en hadden dus geen poldergraslandwaarde meer. Nu opeens is het gebruik van recente parameters in dit dossiers problematisch.

Tinne Rombouts vindt dat de vergelijking helemaal niet opgaat. Ze benadrukt ook dat haar technische vragen niet worden gesteld uit bezorgdheid voor de toekomst van de jonge landbouwers.

25. Leo Pieters

Leo Pieters stelt vast dat zijn ongerustheid over de juridische zekerheid voor de landbouwers niet is weggenomen. Landbouwers die willen investeren hebben een voldoende lange tijdshorizon nodig en in dit akkoord wordt niet verder gekeken dan 2030.

26. Toon Denys

Toon Denys antwoordt dat de piekbelasters nu allen zijn aangeschreven per brief.

Niet alle rode bedrijven zijn in het najaar van 2021 opgebeld, omdat deze belronde gebeurde op basis van de meest recente lijst, op basis van emissies 2014. Bepaalde bedrijven stonden daar toen niet op, maar staan wel op de lijst van piekbelasters die is gebaseerd op de emissies 2015.

Gwendolyn Rutten herhaalt haar vraag. Zijn de bedrijven die van rood naar oranje zijn gegaan, telefonisch of schriftelijk gecontacteerd in 2015?

Toon Denys bevestigt dit.

Gwendolyn Rutten vervolgt en vraagt zich af of zij dan pas in 2021 of 2022 hebben gehoord dat men op de rode lijst staat? Daar zit maar liefst vijf jaar tussen.

Toon Denys stelt dat sommigen in het najaar van 2021 zijn gecontacteerd.

Gwendolyn Rutten stelt verholgen vast dat sommige bedrijven in 2015 dus dachten verlost te zijn van de rode lijst en nu opeens te horen krijgen dat ze toch moeten sluiten. Dat is in flagrante strijd met de ratio legis van het stikstofakkoord. Wat is overigens het verschil tussen de lijst van 58 en 54?

Toon Denys repliceert dat de lijst van 54 opgemaakt is op basis van een verfijnde berekening in 2015 op basis van emissies 2013 en geactualiseerde zoekzones, als ook de verandering van rasters naar polygonen.

27. Jos Rutten

Jos Rutten gaat in op de vragen van Chris Steenwegen. Op zijn vraag of men de doelen zal halen, antwoordt hij dat men eerlijk en objectief kan vaststellen dat er op dit moment nog nooit zoveel middelen ter beschikking zijn gesteld voor de realisatie van Europese natuurdoelen. Er is extra geld voor bosuitbreiding, voor de doelstelling van 20.000 hectare effectief natuurbeheer, voor de Blue Deal die grotendeels is afgesteld op die Europese natuurdoelen en er is extra geld voor het stikstofsaneringsplan. Met die extra middelen moeten die doelen haalbaar zijn.

Wat de tijdige uitvoering betreft van de natuurbeheerplannen. De wetgeving bepaalt de monitoring en een zesjaarlijkse opmaak van een evaluatie. Er wordt dus nagegaan of natuurbeheerplannen worden nagekomen en men is daar redelijk gerust in.

Tot slot maakt de spreker een persoonlijke bedenking over het woord 'gegoochel'. Een zoekzonemodel zowel ecologisch als socio-economisch optimaliseren in een quasi consensus en transparante sfeer om net die Europese doelstellingen te halen in een dichtbevolkt gewest zoals Vlaanderen, is eerder een emanatie van gezond verstand en goed bestuur in plaats van gegoochel.

28. Wouter Lefebvre

Wouter Lefebvre gaat in op de vraag van Tinne Rombouts over de habitatkaart. Wanneer een habitatkaart geherkarteerd wordt, dan kan er mogelijks een habitat verschijnen of verdwijnen doordat men het meer in detail kan bekijken dan voorheen. Men doet dat voor de habitats die in het IHD-programma staan en die dus Europees beschermd zijn, niet over andere habitats. Van zodra er nieuwe habitats verschijnen, moeten deze ook beschermd worden volgens de Europese richtlijn, meent de spreker.

Welke elementen in het model zijn variabel en kunnen ervoor zorgen dat effectief de impactscore van een bedrijf fluctueert zonder dat de emissies veranderen? Er is VLOPS, de keuze voor het meteojaar aangezien de windrichtingen ieder jaar zeer gelijkend zijn maar niet geheel hetzelfde en de habitatkaart. De spreker sluit niet uit dat er nog andere, kleine zaken mogelijk zijn, maar voorgenoemde drie zaken komen het vaakst naar boven.

Het kringloopproces wordt wel degelijk in rekening genomen maar dat lost het probleem niet op. Het kringloopproces speelt een rol wanneer er nutriënten weggenomen worden op die locatie waar die natuur moet groeien zoals het SBZ-H. Het probleem is dat er vaak nutriënten aangevoerd worden van buiten het SBZ-H en dat die gedeponeed worden via de lucht binnen het SBZ-H. Binnen het SBZ-H is het kringloopproces dus verstoord. Ecologen – maar dat is een discussie die men moet voeren met ecologen – melden zelf aan de spreker dat het kringloopproces van de volledige regio hier eigenlijk verstoord is. Om die reden lost het kringloopproces dus niets op in deze.

Toon Denys vult aan dat alle bedrijven die in 2015 van rood naar oranje zijn veranderd via telefoon op de hoogte zijn gebracht, drie van deze oranje bedrijven werden echter in het najaar van 2021 niet gecontacteerd en zijn dus nu pas via brief op de hoogte gebracht dat ze piekbelaster zijn.

Gwendolyn Rutten wenst graag achter besloten deuren te horen welke vijf bedrijven van de lijst zijn gehaald.

De *voorzitter* stelt voor om dat zo dadelijk te bespreken, eerst is het woord aan Maarten Hens.

29. Maarten Hens

Maarten Hens vraagt Tinne Rombouts om haar vraag over andere elementen die een impact hebben op het bereiken van de doelstellingen te specificeren. Gaat het over het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen?

Tinne Rombouts bevestigt dit.

Maarten Hens stelt dat dit akkoord zich focust op het stikstofprobleem, er zijn ook andere zaken van belang zoals een goede waterkwaliteit en waterhuishouding. Dit akkoord focust zich niet op deze laatstgenoemde zaken, maar dat doet niks af aan hun belang. Er wordt immers gebiedsgericht en stap voor stap werk van gemaakt. Een meer programmatische aanpak van het stikstofprobleem drong zich op vanuit het oogpunt van vergunningsverlening.

Een ander belangrijk element voor een goede instandhouding is voornamelijk voldoende oppervlakte en daar is nog werk te verrichten. Een deel van de oppervlakte ligt onder passend beheer om habitat van te maken, maar er is ook nog een openstaand saldo, namelijk plekken waar er bijkomend habitat moet worden gecreëerd.

De *voorzitter* stelt in antwoord op de vraag van Gwendolyn Rutten dat deze informatie via de vertrouwelijke procedure zal worden bezorgd.

Bart DOCHY,
voorzitter

Sofie JOOSEN
Chris STEENWEGEN
Tinne ROMBOOTS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
BWK	biologische waarderingskaart
IFDM-model	Immission Frequency Distribution Model
IHD	instandhoudingsdoelstelling
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
KDW	kritische depositiewaarde
MER	milieueffectrapport
OPS	Operationele Prioritaire Stoffenmodel
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
SBZ	speciale beschermingszone
SBZ-H	speciale beschermingszone - Habitatrichtlijngebied
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VLOPS-model	Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffenmodel
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen